

Københavns Kommune

**Revisionsberetning for 2011
vedrørende årsregnskabet**

9. august 2012

Indholdsfortegnelse

	<u>Side</u>
1. Indledning	1
2. Revision af årsregnskabet	1
2.1 Årsregnskabet	1
2.2 Konklusion på den udførte revision	1
2.2.1 Ny udformning af revisionspåtegningen	2
2.2.2 <i>Den uafhængige revisors påtegning</i>	2
2.2.3 Uddybning af konklusionen på den udførte revision	3
2.3 Revisionsstrategi	9
2.4 Drøftelser med ledelsen om besvigelser	11
2.5 Væsentlige revisionsområder	11
3. Revisionsbemærkninger	13
3.1 Løn	14
3.2 Omkostningsdisponering og udbetalinger	17
3.2.1 Forretningsgangsbeskrivelser	17
3.2.2 Vedligeholdelseefterslæb på kommunens ejendomme	18
3.3 Indtægter	19
3.3.1 Administrationen af affaldsgebyrer	19
3.3.2 Administrationen af byggesagsgebyrer	20
3.4 Generelle it-kontroller	21
3.5 Omkostningsbaserede regnskab	22
3.5.1 Tilbagekøbsrettigheder	22
3.5.2 Processer og rutiner vedrørende årsregnskabet balance	23
3.6 Bevillingssystemet	24
3.6.1 Kontrol af bevillinger	24
3.7 Kommunens generelle kontrolniveau	28
3.8 Revisionsbemærkninger for 2009 og 2010, der videreføres i 2012	32
4. Redegørelse for den udførte finansielle og juridisk-kritiske revision	35
4.1 Skatter, tilskud og udligning	36
4.2 Øvrige indtægter og udgifter	36
4.3 Balanceposter	36
4.4 Låneoptagelse	36
4.5 Obligatoriske oversigter til regnskabet	36
4.5.1 Oversigten " <i>Redegørelse for arbejde udført for andre offentlige myndigheder i 2011</i> "	36
5. Redegørelse for den udførte forvaltningsrevision	37
5.1 Observationer vedrørende forvaltningernes budgetopfølgning	37
6. Opfølgning på Revisionsudvalgets revisionsbetænkning for 2010	47

7. Øvrige oplysninger	49
7.1 Ledelsens regnskabserklæring	49
7.2 Ikke-korrigerede fejl i årsregnskabet	49
7.3 Eftersyn af Borgerrepræsentationens beslutningsprotokoller og overholdelse af god bogføringsskik	50
7.4 Andre opgaver	51
8. Afslutning	52
8.1 Erklæring	52
Bilag 1 Oversigt over de i årets løb afgivne revisorerklæringer og revisionspåtegninger mv.	53

Revisionsberetning for 2011 vedrørende årsregnskabet

1. Indledning

Vi har afsluttet revisionen af årsregnskabet for 2011 for Københavns Kommune. Omfang og væsentlige observationer samt konklusioner fra revisionen fremgår af denne beretning. I beretningen gives revisionsbemærkninger til væsentlige forhold.

Observationer og forventede revisionsbemærkninger har tidligere været forelagt forvaltningerne i et direktionsnotat til hver forvaltning. Direktionsnotaterne er fremsendt til direktionerne og har dannet grundlag for en orientering af de respektive udvalg.

I nærværende beretning afgives de endelige revisionsbemærkninger til kommunens besvarelse.

Denne beretning omfatter revisionen af årsregnskabet for 2011. Vi har endvidere afgivet beretninger om sociale og beskæftigelsesrettede udgifter, der er omfattet af statsrefusion, samt om kommunens administration af byfornyelsesområdet for 2011.

2. Revision af årsregnskabet

2.1 Årsregnskabet

Det af os reviderede årsregnskab omfatter årsregnskab (siderne 33–50 i årsrapporten) samt Udvalgsregnskaber og obligatoriske oversigter, siderne 1–243, der udviser følgende hovedtal:

	2011 mio.kr.	2010 mio.kr.
Udgiftsbaseret resultat, overskud	1.038,6	501,2
Omkostningsbaseret resultat, overskud	3.629,6	1.605,3
Aktiver	53.713,5	51.661,9
Egenkapital	25.586,6	21.673,3

Borgerrepræsentationen har den 10. maj 2012 oversendt regnskabet til revisionen.

2.2 Konklusion på den udførte revision

Som afslutning på revisionen har vi forsynet kommunens regnskab med nedenstående revisionspåtegning uden forbehold eller supplerende oplysninger.

2.2.1 Ny udformning af revisionspåtegningen

Vores revisionspåtegning på kommunens årsregnskab er ændret som følge af nye revisionsstandarder. De nye revisionsstandarder er i overensstemmelse med tilsvarende internationale revisionsstandarder på området.

Beskrivelsen af revisors tilrettelæggelse og gennemførelse af revisionen er blevet opdateret, ligesom beskrivelsen af ledelsens ansvar for aflæggelse af årsregnskabet og revisors ansvar for revisionen heraf er blevet præciseret. Det skal i denne forbindelse bemærkes, at der ikke med den nye formulering er sket en ændring i det materielle indhold i ledelsens ansvar for regnskabsaflæggelsen i forhold til tidligere.

Herudover indebærer de nye revisionsstandarder tillige, at der ikke længere skal afgives en særskilt erklæring omkring den udførte forvaltningsrevision.

2.2.2 Den uafhængige revisors påtegning

Til Borgerrepræsentationen i Københavns Kommune

Påtegning på årsregnskabet

Vi har revideret årsregnskabet for Københavns Kommune for regnskabsåret 1. januar – 31. december 2011, som er udarbejdet efter Økonomi- og Indenrigsministeriets krav til kommuners regnskabsaflæggelse i Budget- og regnskabssystem for kommuner.

Ledelsens ansvar for årsregnskabet

Ledelsen har ansvaret for udarbejdelsen af et årsregnskab, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med Økonomi- og Indenrigsministeriets regnskabsbestemmelser i Budget- og regnskabssystem for kommuner. Ledelsen har endvidere ansvaret for den interne kontrol, som ledelsen anser for nødvendig for at udarbejde et årsregnskab uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, samt for valg og anvendelse af en hensigtsmæssig regnskabspraksis og udøvelse af regnskabsmæssige skøn, som er rimelige efter omstændighederne.

Herudover er det ledelsens ansvar, at de dispositioner, der er omfattet af årsregnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, Borgerrepræsentationens øvrige beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

Revisors ansvar

Vores ansvar er at udtrykke en konklusion om årsregnskabet på grundlag af vores revision. Vi har udført revisionen i overensstemmelse med internationale standarder om revision og yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning samt god offentlig revisionsskik, jf. lov om kommunernes styrelse og

kommunens revisionsregulativ. Dette kræver, at vi overholder etiske krav samt planlægger og udfører revisionen for at opnå høj grad af sikkerhed for, om årsregnskabet er uden væsentlig fejlinformation.

En revision omfatter udførelse af revisionshandlinger for at opnå revisionsbevis for beløb og oplysninger i årsregnskabet. De valgte revisionshandlinger afhænger af revisors vurdering, herunder vurdering af risici for væsentlig fejlinformation i årsregnskabet, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl. Ved risikovurderingen overvejer revisor intern kontrol, der er relevant for kommunens udarbejdelse af et årsregnskab, der giver et retvisende billede. Formålet hermed er at udforme revisionshandlinger, der er passende efter omstændighederne, men ikke at udtrykke en konklusion om effektiviteten af kommunens interne kontrol. En revision omfatter endvidere vurdering af, om ledelsens valg af regnskabspraksis er passende, om ledelsens regnskabsmæssige skøn er rimelige samt den samlede præsentation af årsregnskabet.

Revisionen omfatter desuden en vurdering af, om der er etableret forretningsgange og interne kontroller, der understøtter, at de dispositioner, der er omfattet af årsregnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, Borgerrepræsentationens øvrige beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

Det er vores opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vores konklusion.

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

Konklusion

Det er vores opfattelse, at årsregnskabet giver et retvisende billede af kommunens aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2011 samt af resultatet af kommunens aktiviteter og pengestrømme for regnskabsåret 1. januar – 31. december 2011 i overensstemmelse med Økonomi- og Indenrigsministeriets regnskabsbestemmelser i Budget- og regnskabssystem for kommuner.

Det er ligeledes vores opfattelse, at der er etableret forretningsgange og interne kontroller, der understøtter, at de dispositioner, der er omfattet af årsregnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, Borgerrepræsentationens øvrige beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

2.2.3 Uddybning af konklusionen på den udførte revision

Denne beretning opsummerer de forhold, som vores gennemgang af kommunens regnskab har givet anledning til.

Dette afsnit har til formål at give Deloitte's samlede vurdering af status for kommunens økonomistyring og regnskabsaflæggelse ved udgangen af 2011 på de væsentligste områder. Vurderingen sammenfatter såvel Deloitte's som Intern Revisions observationer og rapporter i årets løb og ved årsafslutningen.

Det er revisionens generelle opfattelse, at der som følge af en betydelig indsats er sket en positiv udvikling i forvaltningernes regnskabsarbejde og sagsbehandling.

Omvendt er der fortsat områder, hvor der fremover er et betydeligt behov for at forbedre kommunens kontrolniveau og dermed øge kvaliteten af økonomistyringen og regnskabsaflæggelsen.

Løn, jf. afsnit 3.1

Ved revisionen af lønområdet i såvel 2009 som i 2010 konstateredes, at mange enheder ikke havde kendskab til eller efterlevede de af forvaltningerne fastsatte retningslinjer. Nye obligatoriske retningslinjer, som skulle implementeres med virkning fra 1. juli 2011, er ikke blevet implementeret i kommunen i fuldt omfang.

I forbindelse med serviceeftersyn blev det konstateret, at mange kontroller ikke dokumenteres og derfor ikke kunne efterprøves i forbindelse med revisionen.

Desuden er der ved en analyse af medarbejdere med flere ansættelsesforhold konstateret overtrædelse af reglerne vedrørende arbejdstid/hviletid, eller at medarbejderen ikke har præsteret en arbejdsindsats, der modsvarer de timer, vedkommende har været aflønnet for.

Revisionen har konstateret betydelige konteringsfejl og andre mangler ved kommunens lønadministration, herunder i forbindelse med revisionen af fratrædelsesgodtgørelse til åremålsansatte.

Revisionen har endvidere afdækket en række væsentlige afstemningsdifferencer mellem indberetningerne til SKAT's E-indkomstregister (benævnt E-indkomst) og de underliggende kildesystemer. Der er også konstateret uoverensstemmelser mellem B-skattepligtig indkomst i henhold til KØR's kreditorregister og de beløb, der er indberettet til E-indkomst.

Sammenfattende er det dog vores vurdering, at de basale lønprocedurer i Københavns Kommune har fungeret i den reviderede periode. På en række områder er der jf ovenfor dog et væsentligt behov for at justere og styrke både de manuelle og de it-understøttede lønprocedurer.

Administrative rutiner på de decentrale institutioner, jf. afsnit 3.7

Under de udførte servicebesøg på de decentrale institutioner er der foretaget vurderinger af udvalgte forretningsgange og interne kontroller på følgende områder: Kasse og regnskab, løn og personale samt it-sikkerhed.

Sammenfattende er det vores vurdering, at der på dette område fortsat er et betydeligt behov for at forbedre kontrolniveauet og dermed øge kvaliteten af den decentrale regnskabsaflæggelse.

Statusafstemninger af forvaltningernes balancekonti, jf. afsnit 3.5

Forvaltningerne skal foretage afstemning og kvalitetssikring af balancekonti til sikring af, at kommunens årsregnskab giver et retvisende billede af kommunens aktiver og passiver.

Ved vores revision af årsregnskaberne for 2009 og 2010 konstaterede vi et nogenlunde rimeligt kvalitetsniveau, men for så vidt angår 2011 er kvalitetsniveauet faldet.

De af de saldoansvarlige enheder udarbejdede specifikationer, afstemningsmaterialer og kvalitetssikringsarbejder har i en række tilfælde ikke kunnet udgøre et effektivt grundlag for revisionen, idet det udarbejdede materiale har været mangelfuldt.

Det er revisionens vurdering, at der fortsat er behov for øget ledelsesmæssig fokus på kvalitetssikring af afstemningsmaterialet.

Der er ved revisionen konstateret betydelige fejl i værdiansættelsen af tilbagekøbsrettigheder, idet ejendomme indgår dobbelt ved opgørelsen af kommunens tilbagekøbsrettigheder. Fejlen beløber sig til minimum 386 mio.kr., men kan beløbe sig helt op til 721 mio.kr. ved den endelige afklaring af fejlens omfang.

Omkostningsdisponering og udbetalinger, jf. afsnit 3.2 og 3.8

Vi har gennemgået og vurderet de fastlagte kontroller i Kommunens Økonomisystem, KØR, med fokus på processen for registrering og betalinger af omkostninger. Vi har herved identificeret manglende sammenhæng mellem reglerne i Kasse- og Regnskabsregulativet, forvaltningernes forretningsgangsbeskrivelser og de oplyste kontrolprocedurer, hvilket skaber usikkerhed om, hvilke kontroller de "*to på tråden*" reelt udfører. Endvidere er det ikke dokumenteret, at der er "*to på tråden*" på samtlige udbetalinger. Dette medfører risiko for fiktive og/eller uautoriserede udbetalinger. Det er vores vurdering, at den enkelte medarbejder skal kende til 4–5 forskellige indkøbsprocesser (elektroniske bilag, manuelle bilag, Netbutikken, selvbetjeningsløsningen og firmakort), hvilket svækker kontrolmiljøet. For en mere detaljeret beskrivelse af vores observationer henvises til direktionsnotaterne til forvaltningerne. Som følge heraf vurderer vi, at der på en række områder bør foretages forbedringer, såfremt forretningsgange og interne kontroller skal udgøre et hensigtsmæssigt fundament til at sikre korrekt registrering af omkostninger samt forebyggelse af besvigelser.

Vi har i forbindelse med revisionen af omkostningsdisponeringerne desuden haft generel fokus på forvaltningernes udarbejdelse af de forretningsgangsbeskrivelser, som følger af Kasse- og Regnskabs-

regulativet og Koncernservice fælles forretningsgange. Socialforvaltningen har efter anmodning fra os iværksat flere initiativer for at sikre, at forvaltningen lever op til de gældende regnskabsregler med henblik på en forbedring af den samlede økonomistyring.

Københavns Ejendomme (KEjd), jf. afsnit 3.2

KEjd administrerer kommunens egne og lejede ejendomme samt varetager anlægs- og vedligeholdelsesopgaver for hovedparten af kommunens ejendomme. Ifølge forvaltningens egen opgørelse er der et betydeligt vedligeholdelsesmæssigt efterslæb, svarende til ca. 2,7 mia.kr. Hertil kommer, at KEjds grundbudget til akut og planlagt vedligeholdelse i 2011 ikke har været tilstrækkeligt til at udbedre alle såkaldte T1-forhold, som omfatter arbejder, der skal udføres, idet der er risiko for personskade eller nedbrud. Det er på dette grundlag vores vurdering, at der er risiko for, at det skønnede vedligeholdelsesefterslæb på Københavns Kommunes ejendomme forværres som følge af fortsat manglende rettidig vedligeholdelse.

Administrationen af indtægter, jf. afsnit 3.3 og 5

Vores revision af kommunens indtægtsadministration har været fokuseret på affalds- og byggesagsgebyrerne under Teknik- og Miljøforvaltningen. Vi har flere steder konstateret manglende overholdelse af gældende regler, herunder af kommunens "*Retningslinjer for indtægtsadministration*". Vores bemærkninger vedrører blandt andet behovet for en generel forbedring af takstoversigten i kommunens budget, at forretningsgangsbeskrivelser skal ajourføres, at der var udarbejdet mangelfulde og usikre omkostningskalkulationer, samt at kommunen trods nye gebyrbestemmelser ikke havde udarbejdet en ny ordning for byggesagsgebyrer. Det er vores vurdering, at der er et betydeligt behov for, at der fremover tilrettelægges systemer og processer, der sikrer, at administrationen af gebyrordningerne lever op til gældende bestemmelser, og at administrationen sker på en betryggende og hensigtsmæssig måde.

Som følge af revisionen vil der blive udarbejdet mere fyldestgørende omkostningskalkulationer og med det resultat, at der sker en forbedring af økonomien på det skattefinansierede område.

Teknik- og Miljøforvaltningen er enig i vores vurderinger og har allerede implementeret flere af vores anbefalinger til forbedring af administrationen af gebyrerne.

Generelle it-kontroller, jf. afsnit 3.4

Vi har som led i revisionen af Københavns Kommune revideret den del af de generelle it-kontroller, som er vurderet relevante for aflæggelse af et årsregnskab, der giver et retvisende billede uden væsentlig fejlinformation, og som er i overensstemmelse med de lovgivningsmæssige krav. Det er vores vurdering, at kommunens generelle it-kontroller er blevet forbedret i forhold til 2010, mens at der udestår enkelte af vores anbefalinger.

Kommunen har outsourcet væsentlige områder af de generelle it-kontroller til KMD. Vi har i forbindelse med revisionen hos KMD identificeret en række svagheder relateret til den logiske sikkerhed på operativsystemer og databaser. Koncernservice vil i august/september forelægge for Økonomiudvalget en af KMD udarbejdet handleplan for opfølgningen på de identificerede svagheder.

Omkostningsbaserede regnskab, jf. afsnit 3.5

Det omkostningsbaserede regnskab består af det udgiftsbaserede regnskab (bevillingsregnskabet) med tillæg af de omkostningsbaserede poster, som overordnet set udgøres af de store poster i balancen: Anlægsaktiver, tilbagekøbsrettigheder og tjenestemandspensionsforpligtelser.

Det er vores vurdering, at der fortsat er behov for øget ledelsesmæssigt fokus på kvalitetssikring af ikke rutinemæssige regnskabsafslutningsposter, idet vi i lighed med revisionen for 2009-2010 fortsat konstaterer fejl ved vores revision af disse poster. Vi har fremsat en række forslag til fremadrettede forbedringsaktiviteter. Fejlene i balancen har i mindre omfang konsekvens for den omkostningsbaserede resultatopgørelse. Det skal fremhæves, at fejlene ikke har effekt på bevillingsregnskabet. Konstaterede fejl i forbindelse med revisionen er oplyst i afsnit 7.2 "*Ikke-korrigerede fejl i årsregnskabet*".

Da der, jf. afsnit 7.2 "*Ikke-korrigerede fejl i årsregnskabet*", primært er tale om klassifikationsfejl mellem aktiver, passiver og egenkapital, vurderer vi ikke, at fejlene er væsentlige for regnskabslæseres forståelse af Københavns Kommunes regnskab, hvorfor vi ikke har taget forbehold herfor i vores revisionspåtegning.

Bevillingssystemet, jf. afsnit 3.6

Det er vores generelle opfattelse, at der i Københavns Kommune er tilrettelagt en velfungerende budgetopfølgingsproces til sikring af, at Borgerrepræsentationens bevillinger bliver overholdt.

Som i 2010 er der dog også i år konstateret nogle få bevillinger med væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabsbeløb, herunder med merforbrug. De pågældende forvaltningers styring har således ikke været tilstrækkelig til at hindre de væsentlige afvigelser, og endvidere er der ikke som foreskrevet i den kommunale styrelseslov blevet indhentet tillægsbevilling hos Borgerrepræsentationen. Vi skal indskærpe, at de bevillingsmæssige regler overholdes.

Vi skal desuden gøre opmærksom på, at udvalgene på baggrund af bevillingsreglerne og for at forbedre økonomistyringen bør tilpasse deres budgetter, herunder også mindreforbrug, så der er overensstemmelse mellem budget og forbrug.

Når der henses til kommunens betydelige regnskabsmæssige overskud i regnskab 2011 på ca. 1,0 mia.kr., er der efter vores opfattelse grundlag for en mere omhyggelig og præcis udarbejdelse af

alle årets kvartalsprognoser samt kvartalsopfølgninger af anlægsoversigter, så konstaterede mindreforbrug på et tidligere tidspunkt kan konstateres og komme hele kommunen til gode i årets løb og dermed ikke afvente en disponering i november/december.

Kommunens generelle kontrolniveau, jf. afsnit 3.7

Vi har som led i det løbende samarbejde med Intern Revision drøftet de revisionsrapporter, som Intern Revision har udarbejdet om dels generelle revisionsproblemer, dels mere specifikke spørgsmål.

Det er vores opfattelse, at Intern Revision har fremdraget en række meget væsentlige spørgsmål, som har en generel og tværgående betydning for bedømmelsen af kommunens samlede regnskab for 2011.

Revisionsrapporterne fra Intern Revision viser efter vores opfattelse, at der er et betydeligt behov for, at kommunen aktivt tager initiativ til at igangsætte foranstaltninger til forbedring af det generelle kontrolniveau i kommunen.

Deloitte fremsætter over for Økonomiudvalget – som følge af udvalgets overordnede og tværgående forvaltningsansvar ifølge kommunens styrelsesvedtægt - i revisionsbemærkning nr. 10 og på grundlag af Intern Revisions revisionsrapporter en række anbefalinger af generel og tværgående betydning inden for følgende områder:

- Varekøb og tjenesteydelser
- Økonomirapporteringen til forvaltningernes ledelse
- Budget- og bevillingsområdet
- Udvalgenes beslutningsgrundlag
- Administrative rutiner på de decentrale institutioner
- Omkostninger

Ovenstående er uddybet i afsnit 3.7. Heraf fremgår også, at alle rapporter fra Intern Revision indeholder handleplaner for de identificerede problemer, som det er forvaltningernes ansvar at følge op på – ligesom Intern Revision følger op på forvaltningerne.

Fejl i sager om sociale overførsler omfattet af statsrefusion, jf. vores særlige revisionsberetning for 2011 vedrørende disse områder

Vores revisionsbemærkninger og kommentarer til disse områder fremgår af vores revisionsberetning for 2011 vedrørende de sociale og beskæftigelsesrettede udgifter, der er omfattet af statsrefusion.

Revisionsbemærkningerne vedrører især Socialforvaltningen og Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen.

Revisionen har i flere år konstateret høje fejlandele på de refusionsbærende områder. Det er vores vurdering, at der på grund af de betydelige fejlandele på det refusionsbelagte område er en forøget risiko for, at staten pålægger kommunen at foretage en fornyet sagsgennemgang med den eventuelle konsekvens, at der skal foretages tilbagebetaling af statsrefusion.

Socialforvaltningen

Der er i lighed med 2010 konstateret en meget stor fejlandel ved den stikprøvevise sagsgennemgang. Gennemgangen har således givet anledning til bemærkninger i 51% af de gennemgåede sager (mod 67% i 2010) – både fejl med og uden udbetalings- eller refusionsmæssig betydning.

Økonomiudvalget har på baggrund af de mange revisionsbemærkninger i tidligere år anmodet Socialforvaltningen om at udarbejde en handleplan omfattende blandt andet *Øget kvalitet i sagsbehandlingen* på det sociale statsrefusionsområde. Handleplanen er nærmere omtalt i ovennævnte særlige revisionsberetning.

Det er vores vurdering, at der er sket store fremskridt i sagsbehandlingen i løbet af handleplanperioden november 2011 til maj 2012. Der skal fortsat udføres et betydeligt arbejde for at fastholde den nuværende positive udvikling.

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen

Der er i lighed med 2010 konstateret en stor fejlandel ved den stikprøvevise sagsgennemgang. Vi har i forbindelse med vores gennemgang af personsager konstateret fejl i ca. 40% af de udtagne sager inkl. gennemgang af sager vedrørende fleksydelse (mod ca. 23% i 2010), og på enkeltområder er der konstateret betydeligt højere fejlprocenter (fejlprocenten ekskl. gennemgang af sager vedrørende fleksydelse ligger på ca. 52% mod ca. 60% i 2010).

Revisionsbemærkninger for 2009 og 2010, der videreføres i 2012, jf. afsnit 3.8

I forbindelse med revisionen for 2011 har vi fået afklaret 10 ud af 15 revisionsbemærkninger rejst i 2009 og videreført i 2011, hvorefter 5 revisionsbemærkninger videreføres til 2012.

I forbindelse med revisionen for 2011 har vi desuden fået afklaret 10 ud af 14 revisionsbemærkninger rejst i 2010 og videreført i 2011, hvorefter 4 revisionsbemærkninger videreføres til 2012.

2.3 Revisionsstrategi

Med udgangspunkt i styrelseslovens bestemmelser og revisionsregulativet har vi foretaget en vurdering af revisionsopgavens indhold og omfang. Under hensyntagen til kommunens størrelse og kompleksitet ville revisionen under normale omstændigheder være baseret på en forventning om, at der er tilrettelagt et velfungerende internt kontrolsystem og en pålidelig bogføring. Det forventes herved, at det overordnede kontrolmiljø og de organisatoriske rammer understøtter et velfungerende ledelses- og

kontrollsystem, og at der på de enkelte aktivitetsområder er beskrevet og implementeret interne kontroller, som reducerer risikoen for væsentlige fejl til et acceptabelt niveau.

Det er imidlertid ikke gældende på væsentlige områder som blandt andet generelle it-kontroller, dokumentation for udførte kontroller på lønområdet og kvalitetssikring af det omkostningsbaserede regnskab. På disse områder har vi derfor været nødt til at udvide revisionen, således at omfanget af den stikprøvevise gennemgang af sager, bilag og afstemninger har været større end oprindelig planlagt. Vores observationer og anbefalinger på de enkelte revisionsområder er gennemgået nedenfor.

Vi har ved tilrettelæggelsen af revisionen lagt særlig vægt på kommunens regnskabs- og økonomistyringssystemer. Disse områder omfatter især:

- kommunens generelle it-anvendelse, herunder de grundlæggende krav til transaktions- og revisionsspor
- kommunens grundlæggende regnskabsrutiner og tilknyttede forretningsgange, herunder afstemningsrutiner
- kommunens væsentligste økonomiske transaktionskæder, herunder:
  - lønområdet
  - disponering af omkostninger og anvendelse af betalingssystemer
  - overførsler til personer omfattet af statsrefusion

Revisionen planlægges og udføres på grundlag af en systematisk risikovurdering, således at hovedvægten lægges på de poster i årsregnskabet, de dele af kommunens regnskabs- og rapporteringssystemer samt øvrige forretningsgange, hvor vi vurderer, at risikoen for væsentlige fejl er størst.

Ved revisionen efterprøves, om årsregnskabet er rigtigt, og om de dispositioner, der er omfattet af regnskabsaflæggelsen, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, Borgerrepræsentationens øvrige beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis. Endvidere vurderes det, om udførelsen af Borgerrepræsentationens og udvalgenes beslutninger og den øvrige forvaltning af kommunens anliggender er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde.

Revisionen omfatter ikke en gennemgang af samtlige bilag og transaktioner, men udføres ved, at vi ved stikprøver indhenter dokumentation for eller på anden måde får bekræftet bogføringens og årsregnskabets rigtighed. I forbindelse hermed tester vi de interne kontroller i det omfang, vi finder det nødvendigt for revisionen af årsregnskabet. I henhold til revisionsstrategien gennemgår vi alle væsentlige områder samt andre udvalgte områder.

For yderligere redegørelse for revisionens formål, udførelse og omfang, revisors rapportering samt ansvarsfordelingen mellem ledelse og revisor, henvises til vores tiltrædelsesberetning af 24. februar 2009.

2.4 Drøftelser med ledelsen om besvigelser

I forbindelse med planlægning af vores revision har vi forespurgt ledelsen om risikoen for besvigelser (tilsigtede fejl).

Ledelsen i alle forvaltninger har over for os oplyst, at der efter dens vurdering ikke er særlig risiko for besvigelser, og at kommunen har et effektivt kontrolmiljø, der afdækker risikoen for væsentlig fejlinformation i årsregnskabet, herunder fejlinformation forårsaget af besvigelser. Ledelsen har oplyst, at der i enkelte mindre sager er konstateret mistanke om misbrug af kommunens midler, samt at kommunen har fulgt op herpå. Herudover har ledelsen ikke kendskab til besvigelser eller igangværende undersøgelser af formodede besvigelser. Vi skal bemærke, at vi ikke under vores revision har konstateret fejl i årsregnskabet som følge af besvigelser.

2.5 Væsentlige revisionsområder

Med udgangspunkt i vores kendskab til kommunen samt en overordnet vurdering af væsentlighed og risiko har vi identificeret de i skemaet oplyste væsentlige revisionsområder. Vi har vægtet betydningen af vores observationer på de enkelte revisionsområder ved hjælp af følgende symboler:

Symbol	Betydning
	Der er tale om graverende forhold, for eksempel i form af en sandsynlig lovovertrædelse eller en væsentlig tabsrisiko.
	Revisionsområdet vurderes som ikke betryggende, og der er behov for skærpet fokus fra ledelsen, da der er behov for væsentlige forbedringer. Afgørende/betydelige forhold, hvor vi anbefaler hurtig handling
	Revisionsområdet vurderes som mindre betryggende, og der er behov for opmærksomhed fra ledelsen, da der er usikkerhed eller behov/mulighed for forbedringer.
	Revisionsområdet vurderes som relativt betryggende, og der er alene behov for forbedringer af mindre væsentlig karakter. Øvrige anbefalinger, herunder forhold der påvirker dagligdags aktiviteter.
	Revisionsområdet har ikke givet anledning til kommentarer.

Det bemærkes, at vurderingen gælder for det samlede område, således at der for detailområder kan være forhold, der adskiller sig fra den samlede vurdering.

Nedenfor har vi opstillet regnskabet væsentlige poster og markeret dem med vores konklusioner fra revisionen.

Område	Afsnit	Udgift mio. kr.	Indtægt mio. kr.	Netto mio. kr.	Udgift i % af samlet resultat	Indtægt i % af samlet resultat	Observation	Revisions- bemærk- ninger	
<i>Revisionsområder relateret til resultatopgørelsen</i>									
Skatter og udligning	4.1	2.456	-35.397	-32.941	5,42				
Løn	3.1	16.489		16.489	36,40			1	
Omkostningsdisponering og udbetalinger	3.2	15.176		15.176	33,50			2-3	
Sociale områder med statsrefusion	2.2	10.893	-4.273	6.620	24,04	9,22		11-20	
Salg af pladser og brugerbetaling	4.2		-2.622	-2.622		5,66			
Øvrige revisionsområder	3.3	290	-4.051	-3.761	0,64	8,74		4-5	
Udgiftsbaseret resultat				-1.039	100,00	23,62			
Omkostningsbaseret regnskab	3.5			-2.591				8	
Omkostningsbaseret resultat				-3.630					
Område	Afsnit			Mio. kr.			% af i alt	Observation	Revisions- bemærk- ninger
<i>Revisionsområder relateret til balancen</i>									
Materielle og immaterielle anlæg	3.5			15.826		29,46		8	
Finansielle anlægsaktiver	3.5			29.290				7	
Omsætningsaktiver	4.3			8.597		16,01			
Aktiver i alt				53.713		45,47			
Egenkapital				25.587		47,64			
Hensatte forpligtelser, herunder pension	3.7			20.796		38,72			
Langfristet gæld	4.3			3.126		5,82			
Kortfristet gæld	4.3			4.204		7,82			
Passiver i alt				53.713		100,00			
<i>Øvrige revisionsområder</i>									
Generelle it-kontroller	3.4							6	
Obligatoriske bilag til regnskabet	4.5								
Økonomistyring og bevillingssystemet	3.6							9	
Låneoptagelse	4.4								
Kasseeftersyn beholdninger og likvide konti	3.7								
Decentrale institutioner servicebesøg/beholdningseftersyn	3.7							10	

3. Revisionsbemærkninger

Vores revision af Københavns Kommunes årsregnskab for 2011 har givet anledning til i alt 20 nye revisionsbemærkninger.

I følgende tabel vises udviklingen i antal revisionsbemærkninger vedrørende årsregnskaberne 2009, 2010 og 2011, hvor vi har varetaget revisionen af Københavns Kommunes regnskaber. Bemærkningerne er opdelt i finansielle bemærkninger og bemærkninger vedrørende udgifter med statsrefusion samt for hvert af disse områder opdelt i nye bemærkninger og i overførte bemærkninger. Overførte bemærkninger er bemærkninger, der ikke er blevet afsluttet i det følgende år, men først i et senere år.

	2009	2010		2011	
	Nye bemærkninger	Nye bemærkninger	Overførte bemærkninger	Nye bemærkninger	Overførte bemærkninger
Finansielle område	25	14	15	10	9
Sociale område	14	13	7	10	7
	39	27	22	20	16
I alt	39	49		36	

Tabellen viser, at der fra 2010 til 2011 er et fald i antallet af de samlede revisionsbemærkninger fra 49 til 36.

Efterfølgende oversigt sammenfatter de nye finansielle revisionsbemærkninger nr. 1–10 for 2011. Disse revisionsbemærkninger med uddybende forklaringer, samt med angivelse af hvilke udvalg hver bemærkning primært vedrører, fremgår af afsnit 3.1–3.8.

Revisionsbemærkning nr. 11–20 fremgår af vores revisionsberetning vedrørende de sociale områder med tilhørende bilag, hvortil der henvises.

I direktionsnotaterne til de enkelte forvaltninger, som er sendt til forvaltningerne i juni – juli 2012, og som danner grundlag for en orientering af udvalgene, indgår de foreløbige revisionsbemærkninger, som vedrører hvert udvalg. I direktionsnotaterne indgår endvidere en række forhold og kommentarer, som ikke har beretningsmæssig karakter, og som derfor kan behandles administrativt. Direktionsnotaterne er af forvaltningerne fremsendt til de respektive fagudvalg med direktionernes kommentarer indarbejdet i henhold til den procedure for revisionsrapportering, som er besluttet af Borgerrepræsentationen 11. februar 2010 (fast track).

Direktionerne har som nævnt givet deres foreløbige kommentarer til bemærkningerne heri og herunder angivet hvilke tiltag/handlingsplaner, der iværksættes samt frister. Vurderingen af ledelsens tiltag indgår i revisionen af kommunens regnskab for 2012. Vi kan generelt anføre, at direktionerne på langt hovedparten af områderne anerkender vores kommentarer og har iværksat eller planlægger at iværk-

sætte tiltag til at imødekomme forholdene. Kommunens formelle besvarelse af de endelige revisionsbemærkninger, som fremgår af nærværende beretning, forelægges udvalgene og Borgerrepræsentationen efterfølgende.

	Konklusion	Afsnit
Løn		
1. Mangelfuld lønadministration		3.1
Omkostningsdisponering og udbetalinger		3.2
2. Mangelfulde forretningsgangsbeskrivelser 3. Vedligeholdelseefterslæb på 2,7 mia.kr. på Københavns Kommunes ejendomme		
Indtægter		3.3
4. Flere mangler ved administrationen af affaldsgebyrer 5. Flere mangler ved administrationen af byggesagsgebyrer		
Generelle it-kontroller		3.4
6. Svagheder i de generelle it-kontroller hos serviceleverandør		
Omkostningsbaserede regnskaber		3.5
7. Tilbagekøbsrettigheder er overvurderet med mellem 386 mio.kr. og 721 mio.kr. 8. Forbedring af processer og rutiner vedrørende årsregnskabsbalance		
Bevillingssystemet		3.6
9. Flere forvaltningers økonomistyring har ikke været tilstrækkelig til at hindre væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabsbeløb		
Kommunens generelle kontrolniveau		3.7
10. Behov for styrkelse af kommunens regnskabs- og økonomistyring på tværgående niveau		
Revisionsbemærkninger for 2009 og 2010, der videreføres i 2012 Der videreføres i alt 9 revisionsbemærkninger fra 2009 og 2010		3.8

3.1 Løn

Det er revisionens overordnede vurdering, at de basale lønprocedurer i Københavns Kommune har fungeret i den reviderede periode. På en række områder er der dog behov for at justere og styrke de etablerede lønprocedurer. Dette gælder både de manuelle og de IT-understøttede lønprocedurer.

Vurderingen er blandt andet baseret på følgende:

Nye fælles obligatoriske retningslinjer på lønområdet

Koncernservice udsendte den 1. juni 2011 "*Obligatoriske retningslinjer for løn- og personaleområdet i Københavns Kommune*". Retningslinjerne, der gælder på tværs af alle forvaltninger, skulle implementeres i forvaltningerne med virkning fra 1. juli 2011 og danne grundlag for forvaltningernes udarbejdelse af lokale forretningsgangsbeskrivelser med detaljerede processer og arbejdsgange, herunder beskrivelse af, hvilke medarbejdere der varetager de konkrete opgaver, samt hvordan kontroller udføres og dokumenteres.

Revisionen undersøgte ved serviceeftersyn i et antal enheder i forvaltningerne i 2011, hvorvidt de nye obligatoriske retningslinjer var implementeret, og om der var udarbejdet de påkrævede supplerende forretningsgangsbeskrivelser.

Det konstateredes, at kun 3 af 7 forvaltninger på tidspunktet for eftersynet havde implementeret de nye obligatoriske retningslinjer og udarbejdet supplerende forretningsbeskrivelser, mens dette i 4 forvaltninger ikke eller kun i mindre omfang var tilfældet.

De relevante forvaltninger har i foråret 2012 udarbejdet handlingsplaner til sikring af, at der udarbejdes de påkrævede supplerende forretningsgangsbeskrivelser af relevante detaljerede processer og arbejdsgange, herunder beskrivelse af, hvilke medarbejdere der varetager de konkrete opgaver, samt hvordan kontroller udføres og dokumenteres.

Interne kontroller og funktionsadskillelse (kontrolniveauet på lønområdet)

Revisionen har gennemført en række serviceeftersyn ved de enkelte regnskabs- og budgetansvarlige enheder med henblik på at gennemgå og vurdere udvalgte interne kontroller samt at fremkomme med forslag til forbedringer af forretningsgange og interne kontroller på de områder, hvor der er vurderet at være forøgede risici og/eller svagheder. Der er i rapporter til de enkelte forvaltninger opsummeret og sammenfattet de forhold, som der er observeret i forbindelse med serviceeftersynene.

Revisionen konstaterede for kommunen som helhed, at der ved 18 ud af 47 udvalgte enheder ikke var etableret funktionsadskillelse mellem lønindberetning og kontrol af lønindberetning. Det anbefaledes, at der blev etableret en funktionsadskillelse, hvor dette endnu ikke var sket.

Det blev ved halvdelen af de undersøgte enheder oplyst, at der løbende udføres kontrol med indberetning af variable lønde, ferie mv., men at disse kontroller ikke dokumenteres. Tilsvarende gælder for tilstedeværelseskontrollen, mens ledelsestilsynet ifølge det oplyste ikke dokumenteres ved 19 ud af 47 enheder. Der udføres dog i flere af enhederne kontrol med udbetalinger pr. medarbejder, hvor medarbejderens løn sammenholdes med lønnen i tidligere måneder.

Refusionsområdet

Revisionen har på baggrund af det af Koncernservice etablerede datagrundlag analyseret differencer mellem modtaget refusion og optjent refusion for forskellige fraværstyper samt foretaget en specifik analyse af refusion vedr. sygdom

Det er vurderingen, at kommunen pr. medio marts 2012 ikke har indhentet refusion i det omfang, som medarbejdernes fravær i 2011 har berettiget til:

Et relativt groft estimat indikerer, at der for de forvaltninger, der anvender lønsystemet til registrering af refusioner, udestår refusion for ca. 23 mio.kr. vedr. 2011.

Det er desuden vores vurdering, at refusionerne klassificeres på forkerte konti i regnskabet. Refusioner modposteres således i stort omfang på de ordinære lønkonti i stedet for at indgå på de egentlige refusionskonti på hovedart 1 Løn.

Derudover skal det oplyses, at fra 2012 og fremover vil refusion blive indtægtsført i takt med optjeningen, hvilket medfører, at der vil opstå en væsentlig merindtægt. Dette skyldes, at både den refusion, der modtages vedrørende 2011 samt det fulde optjente refusionsbeløb vedrørende 2012 vil blive indtægtsført i 2012.

Konteringsfejl

Der er under lønrevisionen observeret betydelige konteringsfejl – i BUF, hvor en lønpost på 256,1 mio.kr. fejlagtigt er bogført på art 4 Tjenesteydelser mv., og i BIF, hvor ca. 100 mio.kr. fejlagtigt er bogført på art 1 Lønninger i stedet for rettelig på art 5.2 Overførsler til personer.

Afstemninger

Vi har fortsat ikke modtaget dokumentation for følgende:

Revisorerklæringer vedr. KMD-lønsystemet

Revisionen har endvidere afdækket en række væsentlige afstemningsdifferencer mellem indberetningerne til SKATs E-indkomstregister (benævnt E-indkomst) og de underliggende kildesystemer. Der er også konstateret uoverensstemmelser mellem B-skattepligtig indkomst i henhold til KØR's kreditorregister og de beløb, der er indberettet til E-indkomst. Disse forhold er formentligt også gældende for tidligere regnskabsår. Der vil blive fulgt op herpå i forbindelse med revisionen af regnskab 2012.

Ansatte med flere ansættelsesforhold

Revisionen konstaterede ved revisionen af lønområdet for regnskab 2010 flere tilfælde af medarbejdere med flere ansættelsesforhold i kommunen. Der gennemførtes i denne anledning en foranalyse af

lønndata for 1. halvår 2011 med henblik på at vurdere, hvorvidt der burde udføres supplerende analyser/controlling rettet mod dette forhold.

Analysen viste, at en del medarbejdere i mindst en måned i løbet af 1. halvår 2011 havde modtaget løn bogført ved flere ansættelsessteder. En stor del af nævnte medarbejdere havde tillige i mindst en måned i løbet af 1. halvår 2011 været beskæftiget i mere end 160 timer. Dette indikerede, at et større antal medarbejdere kan have haft flere ansættelsesforhold i 1. halvår 2011. Ovenstående konklusion var baseret på en analyse af data i lønsystemet og ikke på en specifik gennemgang af de enkelte medarbejders ansættelsesforhold. Analysen er derfor omfattet af en vis usikkerhed. Det var imidlertid revisionens vurdering, at resultatet af analysen burde medføre en yderligere controlling af udvalgte ansættelsesforhold.

De enkelte forvaltninger blev derfor anmodet om at gennemføre en systematisk controlling af de lønmæssige forhold for medarbejdere, der ifølge lønsystemet varetager flere ansættelsesforhold.

Forvaltningerne har undersøgt ansættelsesforholdene for 290 medarbejdere ud af de 1.518 medarbejdere, der varetog flere ansættelsesforhold i løbet af 1. halvår 2011.

Gennemgangen har afdækket, at en stor andel af disse ansættelsesforhold kan betegnes som værende uhensigtsmæssige, idet der enten er konstateret overtrædelse af reglerne vedrørende arbejdstid / hviletid, eller der har været tale om, at medarbejderen ikke har præsteret en arbejdsindsats, der modsvarer de timer, vedkommende har været aflønnet for.

Mangelfuld lønadministration	
Revisionsbemærkning nr. 1	Prioritet
Vedrører: Økonomiudvalget	
Vi skal som følge af den mangelfulde lønadministration anbefale, at Økonomiudvalget sikrer, at alle forvaltninger lever op til kommunens retningslinjer for lønforretningsgange, samt at der etableres kontroller til sikring af, at der ikke fremover forekommer lignende fejlagtige lønsager.	

3.2 Omkostningsdisponering og udbetalinger

3.2.1 Forretningsgangsbeskrivelser

Socialforvaltningens (SOF) ledelse oplyste i forbindelse med årsrevisionen af regnskab 2010, at arbejdet med ajourføring af forretningsgangene pågår, og at det forventedes afsluttet september 2011.

Ajourføring af forretningsgangene indgår blandt initiativerne i SOFs "*Handleplan for Sikker økonomistyring og Øget kvalitet i sagsbehandlingen*", som senest blev forelagt for Socialudvalget og Økonomiudvalget i juni 2012, med en samlet vurdering fra Deloitte og Intern Revision.

SOF har efter revisionens anbefalinger revurderet de tids- og indholdsmæssige rammer for det igangværende arbejde med at opdatere og forbedre forvaltningens forretningsgange på regnskabsområdet. Som led i dette arbejde udarbejdes alle forretningsgange i en standardiseret skabelon, herunder med henblik på at sikre sammenhængen til rammebetingelser i kommunens Kasse- og Regnskabsregulativ, bilag og fælles forretningsgange.

Tidsfristen for færdiggørelsen af ajourføringen af forretningsgangene er på ny udskudt – nu til 1. december 2012.

Vi har anbefalet, at der sikres fuldstændighed, så alle forretningsgange indgår i ajourføringen. Vi har samtidig henledt forvaltningens opmærksomhed på, at der for SOFs ledelse – ud over selve udarbejdelsen af forretningsgangene – fortsat forestår et betydeligt arbejde med at implementere forretningsgangene til anvendelse i det praktiske arbejde og dermed medvirke til styrkelsen af økonomistyringen.

Mangelfulde forretningsgangsbeskrivelser		
Revisionsbemærkning nr. 2	Prioritet	
Vedrører: Socialudvalget		
Socialforvaltningen har endnu ikke udarbejdet nye forretningsgange til anvendelse i det praktiske arbejde og dermed styrket forvaltningens økonomistyring.		

3.2.2 Vedligeholdelseefterslæb på kommunens ejendomme

I lighed med sidste år har vi som led i vores revision af Københavns Ejendomme (KEjd) haft drøftelser med ledelsen omkring vedligeholdelsesstanden på Københavns Kommunes ejendomme. Vi har fået oplyst af ledelsen i KEjd, at der på nuværende tidspunkt fortsat vurderes at være et vedligeholdelseefterslæb vedrørende udvendig vedligeholdelse på Københavns Kommunes ejendomme på ca. 2,7 mia.kr. I beløbet er fratrukket bevilget vedligeholdelsesarbejde på skoleområdet på mere end 1 mia.kr., som er foretaget siden 2007. Vi har ikke foretaget revision af det oplyste tal. På baggrund af vores drøftelse med ledelsen er det vores vurdering, at der er væsentlige skøn forbundet med denne opgørelse, men det rykker ikke ved ledelsens vurdering af, at der er et væsentligt vedligeholdelsesmæssigt efterslæb på Københavns Kommunes ejendomme. Det er vores vurdering, at det er godt for vedligeholdelsesstanden i ejendommene, at der har været sat mange penge af til vedligeholdelse. Vi vurderer ligeledes, at det er positivt, at der i 2011 er afsat yderligere 238 mio.kr. til det vedligeholdelsesmæssige efterslæb til helhedsrenovering af seks folkeskoler. Det er dog fortsat vores vurdering, at det er nødvendigt, at der sættes yderligere ekstraordinære beløb af til genopretning, såfremt det vedligeholdelsesmæssige efterslæb skal indhentes, da det vedligeholdelsesmæssige efterslæb ikke kan nedbringes inden for rammerne af den bevilgede planlagte vedligeholdelse.

Planlagt vedligeholdelse

Vi har konstateret, at der i 2011 er afsat 211 mio.kr. til akut og planlagt vedligeholdelse af Københavns Kommunes ejendomme, hvoraf ca. 83 mio.kr. er anvendt til akut vedligeholdelse. Vi har fået oplyst, at den akutte vedligeholdelse har været stigende gennem de seneste år, hvilket efter det oplyste skyldes ejendommens vedligeholdelsesmæssige efterslæb. Hertil kommer, at skybruddet i 2011 ligeledes har medført øgede omkostninger til akut vedligeholdelse. Vi har endvidere fået oplyst af ledelsen, at der i vedligeholdelsesbudgettet for 2011 ikke har været penge til at afdække alle Københavns ejendommers særlige vedligeholdelsesmæssige efterslæb. Disse defineres med T1-prioritet, som betyder arbejder, der skal udføres, idet der er risiko for personskade eller nedbrud – eller hvis der er behov for hastende/presserende udførelse i det kommende år. Med udgangen af 2011 skønner ledelsen, at skader med T1-prioritet udgør ca. 138 mio.kr. (groft skøn). De nødvendige udbedringer af T1-prioriteter skal finansieres af grundbudgettet, men på grund af løbende akut vedligeholdelse forventes skader med T1-prioritering med udgangen af 2012 at være nedbragt med ca. 54 mio.kr., hvilket svarer til beløbet afsat til udførelse af planlagte vedligeholdelsesopgaver i 2012. Der må således forventes at udestå skader med T1-prioritet i 2013.

Ledelsens forventninger til planlagt vedligeholdelse i 2012

Under hensyntagen til forventningen til omfanget af den akutte vedligeholdelse skønner ledelsen, at der samlet vil blive anvendt ca. 124 mio.kr. i 2012 til løbende vedligeholdelse. Med en opgjort ejendomsportefølje på ca. 2,2 mio.m², svarer det til en vedligeholdelse på 56 kr. pr. m².

Vi er enige med ledelsen i, at der er risiko for, at dette niveau for vedligeholdelse ikke er tilstrækkeligt til at fastholde den nuværende byggetekniske tilstand, og det øger risikoen for hurtigere nedslidning af ejendommene og med værditab og funktionssvigt til følge.

. Vedligeholdelseefterslæb på 2,7 mia.kr. på Københavns Kommunes ejendomme		
Revisionsbemærkning nr. 3	Prioritet	X
Vedrører: Kultur- og Fritidsudvalget		
Det er vores vurdering, at det af ledelsen skønnede vedligeholdelseefterslæb på Københavns Kommunes ejendomme forværres som følge af fortsat manglende rettidig vedligeholdelse.		

3.3 Indtægter

3.3.1 Administrationen af affaldsgebyrer

Vi har som led i den lovpligtige revision af Teknik- og Miljøforvaltningens (TMFs) regnskab for 2011 fundet anledning til at foretage en mindre temaundersøgelse af "Affaldsgebyrer". Ifølge kommunens årsregnskab 2011 udgør gebyrerne for affaldshåndteringen 580,3 mio.kr., mens driftsudgifterne er på 593,2 mio.kr.

Den uddybende redegørelse for temaundersøgelsen fremgår af afsnit 5.2.

Flere mangler ved administrationen af affaldsgebyrer

Revisionsbemærkning nr. 4

Prioritet

Vedrører: Teknik- og Miljøudvalget

Teknik- og Miljøforvaltningens administration af affaldsgebyrer har vist flere mangler. Manglerne vedrører blandt andet

- Takstbilaget i kommunens budget 2011
- Omkostningskalkulationerne ved udskillelsen af for få omkostninger fra det skattefinansierede område til det takstfinansierede område
- Manglende efterkalkulationer
- Manglende kriterier for fastlæggelsen af, hvad der forstås ved en affaldsordning
- Manglende ajourføring af forvaltningens forretningsgangsbeskrivelse, som blandt andet også bør indeholde en beskrivelse af valg og anvendt dokumentation for de benyttede fordelingsnøgler ved omkostningskalkulationerne, af principperne for beregningen af overhead pr. medarbejder samt af principperne for indregningen af udlægskontoens saldo for hver affaldsordning i efterfølgende budget, jf. den af kommunen efter vores anmodning indførte interne styringsregel om, at en "år-række" betyder en løbende 4-årig periode.

Vi anbefaler, at Teknik- og Miljøforvaltningen fremover tilrettelægger systemer og processer, der sikrer, at administrationen af affaldsgebyrerne fuldt ud lever op til gældende bestemmelser og samtidig sker på en betryggende og hensigtsmæssig måde.

Teknik- og Miljøforvaltningen er enig i vores vurderinger og har allerede implementeret flere af vores anbefalinger til forbedring af administrationen af gebyrerne.

3.3.2 Administrationen af byggesagsgebyrer

Vi har som led i den lovpligtige revision af Teknik- og Miljøforvaltningens (TMF) regnskab for 2011 fundet anledning til at foretage en mindre temaundersøgelse af området byggesagsgebyrer.

I kommunens takstbilag 2011 er indtægter fra byggesagsgebyrer budgetteret til 61,3 mio.kr.

Den uddybende redegørelse for temaundersøgelsen fremgår af afsnit 5.3.

Flere mangler ved administrationen af byggesagsgebyrer

Revisionsbemærkning nr. 5

Prioritet

Vedrører: Teknik- og Miljøudvalget

Teknik- og Miljøforvaltningens administration af byggesagsgebyrer har vist flere mangler. Manglerne omfatter blandt andet

- Takstbilaget i kommunens budget 2011
- Usikre omkostningskalkulationer
- Tydeliggørelse af kontrolhandlingerne i forretningsgangsbeskrivelsen for opkrævningen af byggesagsgebyrerne
- Tilvejebringelse af et nyt politisk beslutningsgrundlag om gebyrstrukturen efter de nye gebyrbestemmelser fra april 2009, herunder stillingtagen til opnåelse af merprovenu i forholdet mellem indtægter og omkostninger samt effektivisering af gebyrbestemmelserne.

Teknik- og Miljøforvaltningen har taget revisionens anbefalinger om de enkelte mangler til efterretning og har oplyst, at Teknik- og Miljøudvalget har godkendt en indstilling om ændring af opkrævningen af byggesagsgebyrer med virkning fra 1. januar 2013. Den nye ordning skal senere endeligt godkendes af Borgerrepræsentationen.

3.4 Generelle it-kontroller

a. På baggrund af vores revision af de generelle it-kontroller, som vi har vurderet relevante for at understøtte revisionen af årsregnskabet for Københavns Kommune, har vi identificeret følgende væsentlige områder til forbedring:

- It-beredskabsplanen for Københavns Kommune og for Koncernservice er ikke endelig færdigudarbejdet. Vi har noteret en væsentlig fremdrift i arbejdet med at færdiggøre planen i revisionsperioden.
- En formel it-risikoanalyse har været under udarbejdelse i revisionsperioden og er primo 2012 udarbejdet i et endelig oplæg. I perioden frem til juni 2012 undergår it-risikoanalysen endelig færdiggørelse.
- Kontroller for periodisk opfølgning på tildelte rettigheder udføres ikke konsekvent, hvilket gennemgangen af oprettede brugere i Windows lokalnetværker bekræfter (ansvaret for forholdet ligger i forvaltningerne for egne brugere).
- Vi har ved gennemgang af KK firewall konstateret, at proceduren for konfiguration og vedligeholdelse af firewall regelsættet på en række områder ikke er betryggende.

b. Kommunen har outsourcet væsentlige områder af de generelle it-kontroller til KMD. Kommunen har for de outsourcete områder rekvireret systemrevisionserklæring til verifikation af, at de out-

sourcede kontroller gennemføres betryggende for de fælles kommunale systemer. Vi har gennemgået erklæringen, og vores gennemgang heraf har ikke givet anledning til væsentlige bemærkninger.

Som supplement til erklæringen har kommunen i marts 2012 anmodet os om at gennemgå den tekniske sikkerhed på udvalgte platforme hos KMD og de tilknyttede kontroller. Under gennemgangen er væsentlige kontrolmangler i den logiske sikkerhed på operativsystemer og databaser blevet identificeret.

Svagheder i de generelle it-kontroller hos serviceleverandør

Revisionsbemærkning nr. 6

Prioritet

Vedrører: Økonomiudvalget

Der er konstateret en række svagheder i de generelle it-kontroller hos kommunens serviceleverandør: KMD.

Vi anbefaler, at kommunen sikrer den fornødne sikkerhed i de generelle it-kontroller.

Koncernservice vil i august/september forelægge for Økonomiudvalget en af KMD udarbejdet handlingsplan for opfølgningen på de identificerede svagheder.

3.5 Omkostningsbaserede regnskab

3.5.1 Tilbagekøbsrettigheder

I forbindelse med vores gennemgang af balancen og kontrol af forvaltningernes afstemninger har vi konstateret fejl i værdiansættelsen af tilbagekøbsrettigheder. De konstaterede fejl kan tilskrives det forhold, at ejendomme i en række tilfælde indgår dobbelt ved opgørelsen af kommunens tilbagekøbsrettigheder.

Økonomiforvaltningen har oplyst, at fejlen minimum udgør 386 mio.kr. under den nugældende regnskabspraksis. Der udestår endvidere et arbejde i ØKF med henblik på at vurdere yderligere fem ejendomme, der muligvis også indgår dobbelt ved opgørelsen af kommunens tilbagekøbsrettigheder. Tilbagekøbsrettighederne for disse fem ejendomme udgør 335 mio.kr., og den samlede fejl kan således maksimalt andrage 721 mio.kr. ØKF har primo august 2012 oplyst, at gennemgangen de fem ejendomme er afsluttet, og at disse ikke indgår dobbelt ved opgørelse af kommunens tilbagekøbsrettigheder. Vi følger op på forholdene i forbindelse med revisionen af regnskabet for 2012.

Det skal understreges, at fejlen ikke har betydning for kommunens bevillingsregnskab.

Tilbagekøbsrettigheder er overvurderet med mellem 386 mio.kr. og 721 mio.kr.		
Revisionsbemærkning nr. 7	Prioritet	X
Vedrører: Økonomiudvalget		
Tilbagekøbsrettighederne er overvurderet med mindst 386 mio.kr. og højst 721 mio.kr.		
Vi skal indskærpe, at der sker en kvalitetssikring af balanceposten, så tilsvarende fejl undgås fremover.		

3.5.2 Processer og rutiner vedrørende årsregnskabs balance

Forvaltningerne skal foretage afstemning og kvalitetssikring af balancekonti til sikring af, at kommunens årsregnskab giver et retvisende billede af kommunens aktiver og passiver.

Ved vores revision af årsregnskaberne for 2009 og 2010 konstaterede vi et nogenlunde rimeligt kvalitetsniveau, men for så vidt angår 2011 er kvalitetsniveauet faldet.

De af de saldoansvarlige enheder udarbejdede specifikationer, afstemningsmaterialer og kvalitetssikringsarbejder har i en række tilfælde ikke kunnet udgøre et effektivt grundlag for revisionen, idet det udarbejdede materiale har været mangelfuldt.

Det er revisionens vurdering, at der fortsat er behov for øget ledelsesmæssig fokus på kvalitetssikring af afstemningsmaterialet.

Vi og Intern Revision har desuden i forbindelse med gennemgangen af forvaltningernes afstemninger af balanceregnskabsposterne i årsregnskabet identificeret flere processer og rutiner, som med fordel kan forbedres fremadrettet.

Vores revision af kommunens regnskab bekræfter de af Intern Revision konstaterede svagheder.

Revisionen har blandt andet fremdraget følgende områder, der kan forbedres:

- **Materielle anlægsaktiver og anlægsoversigter**

Registreringerne af anlæg i KØRs anlægsmodul er ikke fuldstændige, idet der i visse tilfælde sker bogføring af til- og afgang mv. direkte i KØRs finansmodul. Det anbefales, at alle registreringer vedrørende anlægsaktiver foretages i KØRs anlægsmodul, så der foreligger en samlet oversigt over de enkelte anlægsaktiver og -typer, herunder aktivernes anskaffelsespriser, afskrivninger, afskrivningsperioder, anlægsnumre samt lokaliteter for aktivernes placering.

- Indregning af dagpengerefusioner**
 Der mangler løbende indregning af væsentlige tilgodehavende refusioner i balancen. Årsagen hertil er, at indregning sædvanligvis sker i forbindelse med, at kommunen modtager refusionen, og ikke på det tidspunkt, hvor kommunen optjener ret til at modtage refusionen.
- Tjenestemandspensionsforpligtelser**
 Grundlaget for optjeningen har ikke været fuldstændigt, idet den anvendte liste over tjenestemandsansatte var fejlbehæftet.
- Periodisering af omkostninger i forbindelse med regnskabsafslutningen**
 Alle væsentlige fakturaer i stikprøverne var periodiseret korrekt, men en ikke uvæsentlig andel af de mindre fakturaer var periodiseret forkert. Der bør fremadrettet være fokus på korrekt periodisering af alle omkostninger såvel løbende som omkring regnskabsafslutningstidspunktet.

Forbedring af processer og rutiner vedrørende årsregnskabs balance

Revisionsbemærkning nr. 8

Prioritet

Vedrører: Økonomiudvalget

Intern Revision har i forbindelse med gennemgangen af forvaltningernes afstemninger af balance-regnskabsposterne i årsregnskabet identificeret flere processer og rutiner, som med fordel kan forbedres fremadrettet.

Vi tilslutter os de anbefalinger, som Intern Revision fremdrager om fremadrettede forbedringsmuligheder af kommunens arbejde med årsregnskabs balance.

3.6 Bevillingssystemet

3.6.1 Kontrol af bevillinger

Vi har gennemgået overholdelsen af kommunens bevillingsregler, herunder at der er indhentet behørig tillægsbevillinger, og at der i forbindelse med regnskabsafslutningen er afgivet tilstrækkelige regnskabsforklaringer, hvor der er konstateret væsentlige afvigelser i forhold til budgettet.

Vi har observeret, at der blandt andet er anført følgende i Økonomiforvaltningens indstilling til Økonomiudvalget om Københavns Kommunes regnskab for 2011:

"Økonomiforvaltningen har ligeledes konstateret, at der på en række bevillinger ikke er indhentet fornøden tillægsbevilling til afholdelse af udgifter. I den kommunale styrelseslovs § 40 fremgår det, "at foranstaltninger, der vil medføre indtægter eller udgifter, som ikke er bevilget i forbindelse med vedtagelsen af årsbudgettet, ikke må iværksættes, før kommunalbestyrelsen har meddelt den fornødne bevilling".

Det indskræpes over for udvalgene, at der i fornødent omfang skal indhentes bevillinger til afholdelse af udgifter og/eller oppebære indtægter inden iværksættelse af aktiviteter, der medfører udgifter og/eller indtægter. Tilpasninger af budgettet kan blandt andet ske i forbindelse med de 4 årlige sager om bevillingsmæssige ændringer. Den sidste af de 4 sager om bevillingsmæssige ændringer behandles på Borgerrepræsentationens sidste møde i det pågældende år."

ØKF har på vores anmodning supplerende oplyst om grundlaget for indskræpelsen, at der på flere bevillinger er konstateret væsentlige afvigelser i forhold til korrigeret budget, både mindre- og merforbrug, hvorfor der er risiko for, at områderne ikke er underlagt den fornødne økonomifølgning.

Det er generelt ØKFs opfattelse, at udvalgene på baggrund af bevillingsreglerne og for at forbedre økonomistyringen bør tilpasse deres budgetter, således at der er overensstemmelse mellem budget og forbrug.

Vi er enige i ØKFs opfattelse og finder på grundlag af kommunens betydelige regnskabsmæssige overskud i regnskab 2011 på ca. 1,0 mia.kr., at der i alle forvaltninger bør ske en mere omhyggelig og præcis udarbejdelse af alle årets kvartalsprognoser samt kvartalsopfølgninger af anlægsoversigter, så konstaterede mindreforbrug på et tidligere tidspunkt kan konstateres og komme hele kommunen til gode i årets løb og dermed ikke afvente en disponering i november/december.

ØKFs indskræpelse hviler på afvigelser på følgende bevillinger:

Bevilling	Afvigelse i forhold til korrigeret budget (mio.kr.) ¹⁾	Afvigelse i forhold til korrigeret budget (pct.)
Fælles rammepulje, service (ØU)	52,0	25
Fælles forsikringer, service (ØU)	-29,8	47
Københavns Borgerservice, (ØU)	-15,1	3
Parkering, service (TMU)	-8,7	2
Københavns Ejendomme, anlæg (KFU)	103,4	7
Udsatte voksne, service (SUD)	-18,6	4

1) Minus betyder merforbrug

Som det fremgår af tabellen, vedrører tre af bevillingerne Økonomiudvalget. ØKF har herom supplerende oplyst:

- For Fælles rammepulje er hovedårsagen til afvigelsen et mindreforbrug på Barselsfonden. Den manglende tilpasning af budgettet i 2011 skyldes, at det først sent på året var muligt at få et retvisende billede af årets forbrug, hvorfor det ikke var muligt at nå at indhente tillægsbevilling.

Fra 2012 er administrationen af Barselsfonden overført til Koncernservice, og der er iværksat en procedure, der sikrer bedre økonomisk styring og derved også, at der kan ske en tilpasning af budgettet.

- På Fælles forsikringer skyldes den manglende tilpasning af budgettet, at der i forlængelse af skybruddet var stor usikkerhed omkring skadesomfang og udgifter. Det var derfor ikke muligt at nå at indhente korrekt tillægsbevilling inden årets udgang. Kommunens forsikringsmægler har efterfølgende udarbejdet en opgørelse over de sidste femår, hvilket giver et grundlag for en bedre vurdering af det normale skadesomfang og udgifterne knyttet til skybruddet i 2011. Koncernservice har endvidere haft et eksternt konsulentfirma til at foretage en analyse af udgifter og indtægter i 2010 og 2011 sammenholdt med budgettet for 2012, herunder anbefalinger til en ny økonomistyring. Der er således iværksat en række tiltag, der styrker styringen af området og derved sikrer en tilpasning af budgettet.
- Angående bevillingen Københavns Borgerservice har Københavns Borgerservice i samarbejde med Intern Revision arbejdet på at udvikle og kvalificere prognosemodellerne, blandt andet gennem inspiration fra metoden anvendt i Aarhus Kommune, da Aarhus Kommune oplever samme udfordringer. Københavns Borgerservice følger i øjeblikket udviklingen på de efterspørgselsstyrede overførsler efter den hidtidigt anvendte metode samt efter metoden anvendt i Aarhus Kommune. Efter årets første to måneder forudsiger metoderne stort set samme udgiftsniveau. Det er forventningen, at budgettet for 2012 vil balancere. De forbedrede prognosemodeller skal sikre, at der fremadrettet sker en retmæssig tilpasning af budgettet.
- For Parkering under Teknik- og Miljøudvalget skyldes merforbruget ifølge regnskabsforklaringerne dels 3,6 mio.kr. i øgede udgifter til afskrivning af parkeringsafgifter, dels at parkeringsafgifter på 5,1 mio.kr. først blev bogført i 2012 som følge af omlægning af it-system.
- For så vidt angår anlægsbevillingen til KEjd under Kultur- og Fritidsudvalget skyldes mindreforbruget på 103,4 mio.kr. ifølge regnskabsforklaringerne mange forskellige faktorer. KEjd har i 2011 administreret i alt 396 anlægssager, og forklaringerne til afvigelserne er grupperet i 4 hovedfaktorer, herunder hovedsageligt med almindelige byggeudsving for 88,7 mio.kr. (203 anlægssager og fordelt på 10 underfaktorer af årsager til afvigelser).
- Med hensyn til bevillingen til Udsatte voksne under Socialudvalget kan merforbruget på 18,6 mio.kr. ifølge regnskabsforklaringerne hovedsagelig henføres til kvindekrisecentre og herberger, hvorefter der er sket berigtigelse af statsrefusion på 20,2 mio.kr. vedrørende 2010 grundet for høje forventninger til belægning (belægningslister).

Finansposter

Ovennævnte oversigt omfatter ikke bevillinger til Finansposter. Vi har i forbindelse med vores gennemgang af afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal observeret, at der i alle udvalgsregnskaber er væsentlige afvigelser på finanspostbevillingerne.

En væsentlig årsag hertil er, at der ikke som udgangspunkt opføres bevillinger på 8.25 (Forskydninger i tilgodehavender hos staten), 8.26 (Forskydninger i kortfristede tilgodehavender i øvrigt), 8.51 (Forskydninger i kortfristet gæld til staten) og 8.52 (Forskydninger i kortfristet gæld i øvrigt).

Vi er af den opfattelse, at der bør være en ensartet budgetmæssig praksis, og at den bør hindre de til stadighed konstaterede betydelige afvigelser på bevillingen Finansposter.

ØKF har oplyst, at forvaltningen er enig i, at der bør være en ensartet budgetmæssig praksis. ØKF er imidlertid ikke enig i, at der ikke må konstateres afvigelser på de kortfristede poster på bevillingen Finansposter.

Ifølge forvaltningen skal Borgerrepræsentationen i henhold til Økonomi- og Indenrigsministeriets Budget- og regnskabssystem for kommuner ved budgetlægningen af hovedkonto 8 tage bevillingsmæssig stilling til de funktioner, som vedrører langsigtede tilgodehavender og langsigtet gæld. De øvrige funktioner skal der ikke tages bevillingsmæssig stilling til, da de kun har en finansiel funktion i budgettet.

Efter ØKFs opfattelse er der generelt tale om finansielle poster, som er svært styrbare, idet de blandt andet vedrører forskydninger i betalingsmønstre m.m. Det er derfor ØKFs vurdering, at afvigelserne på funktionerne bør regnskabsforklares snarere, end der budgetlægges på et usikkert grundlag.

Forvaltningen tilføjer, at generelt bør Københavns Kommunes forbrug afspejle kommunens indtægts- og formueforhold. Derfor budgetlægges alle driftsindtægter og driftsudgifter på hovedkonto 0-7 samt de langsigtede balanceforskydninger og forskydninger i den langfristede gæld på hovedkonto 8. Forskydninger i de kortfristede tilgodehavender og den kortfristede gæld afspejler som regel blot tilfældige forskydninger i betalingsmønstre. Selvom disse forskydninger kan være store, har de ikke betydning for, hvor mange midler der på sigt er til rådighed til forbrug. De har derimod betydning for kommunens likviditet på et givet tidspunkt, men som udgangspunkt ingen effekt for likviditeten over en årrække.

Flere forvaltningers økonomistyring har ikke været tilstrækkelig til at hindre væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabsbeløb

Revisionsbemærkning nr. 9

Prioritet

Vedrører: Økonomiudvalget, Kultur- og Fritidsudvalget, Socialudvalget og Teknik- og Miljøudvalget

Flere forvaltningers økonomistyring har ikke været tilstrækkelig til at hindre væsentlige afvigelser mellem bevillings- og regnskabsbeløb, ligesom der er tilfælde, hvor der ikke er blevet indhentet tillægsbevilling hos Borgerrepræsentationen. Vi skal indskærpe, at der sikres overholdelse af bevillingerne.

3.7 Kommunens generelle kontrolniveau

Københavns Kommune har etableret en intern revision. Der er ifølge kommunens revisionsregulativ indgået en aftale mellem Deloitte og revisionschefen for den interne revision om den interne revisions bistand ved varetagelse af den lovpligtige revision af kommunens regnskaber.

Vi har som led i det løbende samarbejde med Intern Revision drøftet de revisionsrapporter, som Intern Revision har udarbejdet om dels generelle revisionsproblemer, dels mere specifikke spørgsmål.

Det er vores opfattelse, at Intern Revision har fremdraget en række væsentlige og relevante forhold, som har en generel og tværgående betydning for bedømmelsen af kommunens samlede regnskab for 2011.

Alle rapporter fra Intern Revision indeholder handleplaner for de identificerede problemer, som det er forvaltningernes ansvar at følge op på – ligesom Intern Revision følger op på forvaltningerne.

Revisionsrapporterne fra Intern Revision viser efter vores opfattelse, at der er et betydeligt behov for, at kommunen aktivt tager initiativ til at igangsætte foranstaltninger til forbedring af det generelle kontrolniveau i kommunen.

Der er på efterfølgende områder observeret behov for at udarbejde vejledninger, forretningsgange og regnskabsprocesser, så der sker en generel styrkelse af kommunens interne kontrol og økonomistyring. Vi skal anmode Økonomiudvalget om at afgive kommentarer til vores efterfølgende anbefalinger:

Varekøb og tjenesteydelser

Intern Revision har i opfølgingsrevisionen på rapporter om Københavns Kommunes Indkøbsordning blandt andet konkluderet, at kommunen via indkøbspolitikken har en forventning om, at forvaltningerne også på decentrale aftaler (svarende til 90% af kommunens indkøb) efterlever udbudsbetingelser og politiske beslutninger. Intern Revision antager, at kommunen forventer, at forvaltningerne udviser den nødvendige sparsommelighed ved anvendelse af kommunens midler. Kommunen har dog

efter Intern Revisions opfattelse en ringe sikkerhed og indsigt i, at disse forhold efterleves i praksis, da de er afhængige af, at hver forvaltning iværksætter og effektuerer nødvendige tiltag og er villig til at dokumentere dette.

Intern Revision fremsætter i denne forbindelse en række anbefalinger.

Vi skal anbefale, at Økonomiudvalget særligt sikrer opfyldelsen af Intern Revisions forslag, at ansvaret for de største og væsentligste indkøbsområder – uanset om disse er centrale eller decentrale – placeres ét sted i kommunen.

Økonomirapporteringen til forvaltningernes ledelse

Intern Revision har i 2011 afgivet i alt tre rapporter om "*Økonomirapporteringen til ledelsen*" i KFF, SUF og TMF.

Intern Revision nævner som konklusion i rapporterne, at det på en række områder er muligt at styrke informationsværdien af økonomirapporteringen og dermed beslutningsgrundlaget for forvaltningens ledelse.

Intern Revision fremdrager, at Københavns Kommunes gældende retningslinjer for økonomirapportering ikke indeholder krav om, at der skal rapporteres om produktivitet, sparsommelighed eller andre forhold, der understøtter, at kommunen løser sine opgaver på en økonomisk hensigtsmæssig måde.

Vi skal anbefale, at Økonomiudvalget sikrer, at der i alle forvaltninger bliver tilrettelagt løbende processer, der gør det muligt for ledelsen at vurdere og evaluere sammenhængen mellem ressourceindsats, produktion og grad af målopfyldelse.

Budget- og bevillingsområdet

Intern Revision har afgivet en rapport til ØKF om "*Forslag til ny budgetmodel*". Baggrunden herfor var, at der i forbindelse med udarbejdelsen af budget 2012 konstateredes to væsentlige fejl: Dels blev udlodningen fra Prøvestensselskaberne på 58,25 mio.kr. indregnet to gange i finansieringen, dels opstod der en fejl på 72,9 mio.kr. ved reguleringen af de aktivitetstilpassede bevillinger i BUFs budget.

Intern Revision har opstillet et paradigme for en budgetmodel, hvor de modelmæssige risici minimeres. Der er som supplement til paradigmet angivet en række konkrete forslag til, hvorledes modellen kan udformes i overensstemmelse med Intern Revisions paradigme.

ØKF er i færd med at implementere den nye budgetmodel i overensstemmelse med anvisningerne fra Intern Revision.

Vi skal anbefale, at Økonomiudvalget også har opmærksomheden henledt på, at alle andre væsentlige it-baserede systemer og modeller på budget- og regnskabsområdet regelmæssigt bliver underkastet en kvalitetssikring – tilrettelagt ud fra en løbende vurdering af væsentlighed og risiko.

Udvalgenes beslutningsgrundlag

Intern Revision har til BUF afgivet rapporter om dels Analyse af plan for skolesammenlægning på Amager Delrapport 1 Behovsprognosen for Amager og Delrapport 2 Det økonomiske grundlag for den nye skolestruktur på Amager, dels budgetanalyse af Børne- og Ungdomstandplejen.

Intern Revision konstaterer for så vidt angår grundlaget for udarbejdelsen af prognosen for det fremtidige kapacitetsbehov for skoleområdet på Amager, at befolkningsprognosen ikke kan opdeles på de enkelte skolegrunddistrikter. BUF kan derfor ikke udarbejde skolebaserede elevtalsprognoser.

BUF vil – i forlængelse af Intern Revisions anbefalinger – sammen med ØKF og Koncernservice analysere muligheden for og i givet fald ulemper og fordele ved en opsplitting af befolkningsprognosen på mindre geografiske enheder.

Intern Revision anbefaler i Delrapport 2, at BUF fremover, som en del af beslutningsgrundlaget for større investeringsprojekter, fremlægger en business case, der omfatter en periode på minimum 4 år (et budgetår og 3 budgetoverslagsår) og indeholder estimater over samtlige anlægs- og driftsudgifter samt eventuelle indtægter og besparelser, der vil være forbundet med investeringen.

Intern Revision nævner i budgetanalysen, at Børne- og Tandplejen for tiden er ved at udvikle og forbedre den eksisterende model, som anvendes til fordeling af klinikkernes personaleressourcer.

Med forbedringen af modellen vil det fremover være muligt at beregne klinikkernes samlede personaleressource for et givet antal børn og unge. Det vil desuden være muligt at vurdere ved simulering, hvorledes ændringer i serviceniveauet vil påvirke klinikkernes ressourcebehov.

Vi skal anbefale, at Økonomiudvalget har opmærksomheden henledt på at sikre, at de politiske og forvaltningsmæssige beslutningsgrundlag hviler på et pålideligt og fyldestgørende informations- og datagrundlag, der behandler sagens samlede omfang og konsekvenser.

Administrative rutiner på de decentrale institutioner

Intern Revision har ved de udførte servicebesøg foretaget vurderinger af udvalgte forretningsgange og interne kontroller på følgende områder: Kasse og regnskab, løn og personale samt it-sikkerhed.

Intern Revision har i rapporterne til forvaltningerne fremdraget en række fejl og manglende overholdelse af kommunens regnskabsregler.

Intern Revision har som led i opfølgningen på handlingsplanerne – indeholdt i rapporten benævnt "*18+ Enheden*" – gennemført et eftersyn ved de tre 18+ Væresteder samt "*Center for forebyggelse og rådgivning*", som værestederne er underlagt. Intern Revision konkluderer på baggrund af opfølgningsrevisionen, at der er gennemført alle nødvendige handlinger til imødekommelse af de mange risici, som oprindeligt blev konstateret.

Vi skal anbefale, at Økonomiudvalget sikrer, at der i alle forvaltninger foretages en mere konkret vurdering af, hvilke regnskabsregler og omfanget heraf som de decentrale institutioner skal anvende. Behovet for tilpasningen understøttes af, at der også i 2009 og 2010 blev konstateret flere tilfælde af manglende regeloverholdelse.

Forvaltningen af omkostninger

Intern Revision har gennemført en analyse og vurdering af en række forhold vedrørende anvendelsen af kommunens kontoplan. Det konkluderes, at kommunens kontoplanstruktur samt forvaltningernes udnyttelse af denne ikke i alle tilfælde bidrager til at tilvejebringe relevant økonomisk information til brug ved en effektiv løbende finansiel controlling og økonomistyring.

Intern Revision har foretaget en analyse og vurdering i relation til, at der i juli måned 2011 via Københavns Kommunes økonomisystem ved en fejl blev udbetalt 957 mio.kr. til en ekstern leverandør. Det konkluderes, at kommunens kontroller ikke har fungeret effektivt.

Intern Revision har i en rapport til BIF, SOF og ØKF redegjort for en række forhold vedrørende en familie på 38 medlemmer, der siden 1970-erne har opholdt sig i Danmark. Det konkluderes blandt andet, at kommunens mulighed for at foretage en effektiv omkostningsstyring, herunder en styring af det samlede omfang af ydelser til enkeltpersoner på tværs af populationer, ikke er tilstrækkelig. Samtidig medfører anvendelsen af individuelle fagsystemer i BIF og ØKF samt de valgte organiseringer, at styringsdata skal tilvejebringes og bearbejdes decentralt, inden de kan konsolideres og præsenteres som forvaltningens samlede økonomiske data og dermed styringsgrundlag. Omfanget af fagsystemer samt forskelligheden i de rutiner, der anvendes, og forvaltningernes organisering i forbindelse med håndtering af de forskellige ydelsesområder, er forhold, der lægges til grund for Intern Revisions samlede konklusion.

Vi skal anbefale, at Økonomiudvalget sikrer et forbedret styringsgrundlag for alle kommunens forvaltninger, herunder samspillet mellem anvendelsen af de specifikke fagsystemer og den overordnede centrale økonomistyring.

Kommunens generelle kontrolniveau	
Revisionsbemærkning nr. 10	Prioritet X
Vedrører: Økonomiudvalget	
Vi skal anbefale, at:	
<ul style="list-style-type: none"> • Økonomiudvalget særligt sikrer opfyldelsen af Intern Revisions forslag, at ansvaret for de største og væsentligste indkøbsområder – uanset om disse er centrale eller decentrale – placeres ét sted i kommunen. • Økonomiudvalget sikrer, at der i alle forvaltninger bliver tilrettelagt løbende processer, der gør det muligt for ledelsen at vurdere og evaluere sammenhængen mellem ressourceindsats, produktion og grad af målopfyldelse. • Økonomiudvalget også har opmærksomheden henledt på, at alle andre væsentlige it-baserede systemer og modeller på budget- og regnskabsområdet regelmæssigt bliver underkastet en kvalitetssikring – tilrettelagt ud fra en løbende vurdering af væsentlighed og risiko. • Økonomiudvalget har opmærksomheden henledt på at sikre, at de politiske og forvaltningsmæssige beslutningsgrundlag hviler på et pålideligt og fyldestgørende informations- og datagrundlag, der behandler sagens samlede omfang og konsekvenser. • Økonomiudvalget sikrer, at der i alle forvaltninger foretages en mere konkret vurdering af, hvilke regnskabsregler og omfanget heraf som de decentrale institutioner skal anvende. Behovet for tilpasningen understøttes af, at der også i 2009 og 2010 blev konstateret flere tilfælde af manglende regeloverholdelse. • Økonomiudvalget sikrer et forbedret styringsgrundlag for alle kommunens forvaltninger, herunder samspillet mellem anvendelsen af de specifikke fagsystemer og den overordnede centrale økonomistyring. 	

3.8 Revisionsbemærkninger for 2009 og 2010, der videreføres i 2012

Vi afgav i alt 27 revisionsbemærkninger til kommunens årsregnskab for 2010. Heraf vedrørte 13 revisionsbemærkninger det sociale og beskæftigelsesrettede område, og status for disse er omtalt i vores socialberetning for 2011.

På baggrund af vores revision kan vi oplyse om de øvrige 14 revisionsbemærkninger, at 10 af revisionsbemærkningerne er endeligt afklaret, mens de fire øvrige forventes afklaret i 2012, jf. efterfølgende oversigt.

I oversigten indgår desuden omtale af fem revisionsbemærkninger, der blev rejst i forbindelse med revisionen af årsregnskab 2009, men som ikke blev endeligt afklaret i 2011, og som derfor videreføres til afklaring i 2012.

Revisionsbemærkninger som videreføres	Opfølgning 2012
Økonomiudvalget	
<p>Nr. 1 fra 2009</p> <p>Svagheder i forretningsgange og interne kontroller som primært skyldes manglende og/eller utilstrækkelig dokumentation for gennemførte kontroller.</p>	<p>Nye obligatoriske retningslinjer, som skulle implementeres med virkning fra 1. juli 2011, er ikke blevet implementeret i kommunen i fuldt omfang. Revisionsbemærkningen forventes endeligt afklaret, når vi i forbindelse med revisionen af 2012 har testet, hvorvidt kontrollerne er gennemført som forudsat.</p>
<p>Nr. 3 fra 2009</p> <p>Tab af dagpengerefusioner, bl.a. som følge af for sen fremsendelse af refusionskrav</p>	<p>Også i 2011 har Intern Revision observeret tab på dagpengerefusioner. Revisionsbemærkningen forventes løst i 2012 i forbindelse med, at refusionshjemtagelsen for alle kommunens udvalg samles i Koncernservice.</p>
<p>Nr. 4 fra 2009</p> <p>Manglende afstemning af KMD-lønssystemet med KØR</p>	<p>Intern Revision har konstateret, at afstemningen mellem lønbogholderiet (KMD-lønssystemet) og regnskabet (KØR) er gennemført for så vidt angår 2011-regnskabet. Revisionsbemærkningen forventes afklaret i forbindelse med revisionen af 2012, når vi har testet, hvorvidt de etablerede forretningsgange understøtter en løbende afstemning mellem lønbogholderiet og regnskabet. Intern revision vil følge op på dette forhold og i opfølgningen indgår tillige en vurdering af kontrol- og transaktionssporet.</p>
<p>Nr. 11 fra 2009</p> <p>Tilgodehavender vedrørende tilbagekøbsrettigheder var overvurderet med 221,6 mio.kr. Ud af de 4 rejste forhold resterer bemærkningen omkring den manglende funktionsadskillelse vedr. indtægtsregistreringen.</p>	<p>Kontrolsvagheden består fortsat i 2011 og forventes løst i 2012, idet Tinglysningssretten ifølge det oplyste har tilrettet systemet, så det bliver muligt for kommunen fra juni 2012 at foretage og dokumentere kontrol af aflysning af rettigheder i tinglysningssystemet. Vi følger op herpå ved revisionen af regnskab 2012.</p>

Revisionsbemærkninger som videreføres	Opfølgning 2012
<p>Nr. 1 fra 2010 Risiko for fiktive og uautoriserede transaktioner</p>	<p>Økonomiforvaltningen er enig med Deloitte i vurderingen af, at det efter implementeringen af workflow er afgørende at udvikle systemet med en ny funktionalitet i workflow, der vil forbedre muligheden for dokumentation af den udvidede budgetopfølgning. Revisionsbemærkningen forventes afklaret i forbindelse med revisionen af 2012.</p>
<p>Nr. 2 fra 2010 Manglende vejledning fra Koncernservice vedrørende udvidet budgetopfølgning for fakturaer, der kun har én godkender m.m.</p>	<p>Der er primo 2012 implementeret konsekvensrettelser samt tilretning af den fælles forretningsgang, så den indeholder samme krav som anført i Kasse- og Regnskabsregulativets punkt 4.1. Revisionsbemærkningen forventes afklaret i forbindelse med revisionen af 2012.</p>
<p>Nr. 4 fra 2010 Periodiseringsfejl af lønrefusion.</p>	<p>Periodiseringsproblemstillingen består fortsat i regnskabsåret 2011 og forventes løst i 2012 i forbindelse med, at bogføring af lønrefusioner under alle kommunens udvalg samles i Koncernservice, samtidig med at der udarbejdes en fælles bogføringspraksis.</p>
Sundheds- og Omsorgsudvalget	
<p>Nr. 22 fra 2009 Flere forvaltningers økonomistyring har ikke været tilstrækkelig til at hindre merforbrug</p>	<p>Forvaltningen ville fremadrettet sikre bevillingsmæssig dækning også hvor der ikke er tale om likviditetsmæssig effekt. Denne tolkning af bevillingsreglerne skulle indarbejdes i gældende forretningsgangsbeskrivelse. Dette forventes ifølge forvaltningen at ske i 2012, hvorefter revisionsbemærkningen er afklaret.</p>
Socialudvalget	
<p>Nr. 12 fra 2010 Gentagen manglende kontrol af anlægskartoteket</p>	<p>Der blev i 2009 og 2010 konstateret fejl og mangler ved Socialforvaltningens administration af anlægskartoteket. Et foreliggende udkast til forretningsgang for registrering af anlægsprojekter vil ifølge Socialforvaltningen blive udbygget og kvalitetssikret som led i forvaltningens igangværende projekt for opdatering og styrkelse af forretningsgange på regnskabsområdet. Revisionsbemærkningen forventes afklaret i 2012.</p>

Vi har efter anmodning fra Økonomiudvalget foretaget en særlig opfølgning af de problemstillinger, som blev påpeget af Deloitte i fire direktionsnotater i løbet af 2011 (vedrørende revisionen af regnskab

2010) samt af Intern Revision i rapporter af 24. november 2009 om økonomistyring i SOF og af 2. september 2011 om 18+ enheden.

Økonomiudvalget godkendte på mødet den 16. august 2011, at SOF i samarbejde med ØKF, Deloitte og Intern Revision (revisionen) skulle fremlægge en handleplan for økonomistyringen i SOF for Socialudvalget og Økonomiudvalget i september 2011.

Økonomiudvalget behandlede på mødet den 27. september 2011 handleplanen, som er bygget op over de to overskrifter *Sikker økonomistyring* og *Kvalitet i sagsbehandlingen*. Under disse overskrifter er der angivet de konkrete initiativer, som SOF har iværksat eller planlagt at iværksætte. For handleplanens initiativer er der opsat konkrete delmål.

Vi har i samarbejde med Intern Revision afgivet i alt tre vurderinger om SOFs handleplan – senest den 31. maj 2012 og behandlet i Socialudvalget den 13. juni 2012 og i Økonomiudvalget den 19. juni 2012. Resultatet af vores gennemgang viste, at der var syv punkter under *Sikker økonomistyring*, hvor revisionen konkluderede, at *fremdrift er utilfredsstillende. Tidsplan i forhold til den oprindelige slutdato og/eller kvalitet i leverancen kan ikke overholdes/kontrolleres. Der er for målepunktet behov for korrigerende handlinger og/eller ny tidsfrist.*

Det kan oplyses, at de nævnte kritiske syv punkter under *Sikker økonomistyring* vedrører:

1. SOFUS fase 1
2. Fase 2: Benchmarking af økonomistyringen i SOF på uddelegeret dagligt budgetansvarlige niveau
3. *BOPA på køb/salg området*
4. *It-understøttelse af MY-niveau og overordnet budgetansvarlige*
5. Procesplan og Ajourføring af SOFs forretningsgange på regnskabsområdet
6. Implementeringsplan for nye forretningsgange i SOFIA
7. Udbredelse af aktivitetsstyring og -afrapportering til alle niveauer

Pkt. 5 og 6 er omfattet af revisionsbemærkningen under pkt. 3.1.1 De øvrige punkter er fremadrettede it-projekter og er omfattet af Intern Revisions opfølgende revision.

4. Redegørelse for den udførte finansielle og juridisk-kritiske revision

Ved vores rapportering i denne beretning er der alene foretaget en overordnet beskrivelse af revisionen for de enkelte områder. Der er ikke specifikt redegjort for de revisionshandlinger, vi har foretaget under de enkelte områder.

For de områder, som har givet anledning til bemærkninger, er disse anført ovenfor. Nedenfor er kortfattet omtalt revisionen på de områder, som ikke har givet anledning til revisionsbemærkninger.

4.1 Skatter, tilskud og udligning

Tilskud og udligning er sammenholdt med de af Økonomi- og Indenrigsministeriet udarbejdede opgørelser. Endvidere er kommunens person- og selskabsskatteindtægter sammenholdt med de fra SKAT modtagne opgørelser.

4.2 Øvrige indtægter og udgifter

Kommunens øvrige udgifter og indtægter er sammenholdt med årets budget og forudgående års regnskabstal, og større afvigelser er stikprøvevis undersøgt. Indtægterne er herudover analyseret, hvor vi stikprøvevis foretager test af forretningsgange, interne kontroller og bilag.

4.3 Balanceposter

Revisionen af aktiverne og passiverne i balancen har omfattet en gennemgang af opgørelsesmetoderne og dokumentationen for de omkostningsbaserede poster samt en stikprøvevis gennemgang af afstemninger og dokumentation for tilgodehavender og gældsposter.

Koncernservice har overtaget afstemningsopgaven af balancekonti for flere forvaltninger. Forvaltningerne har dog fortsat ansvaret for at overvåge og følge op på afstemningerne.

4.4 Låneoptagelse

Vi har stikprøvevist påset, at reglerne i lånebekendtgørelsen er overholdt. Revisionen har ikke givet anledning til kommentarer.

4.5 Obligatoriske oversigter til regnskabet

Ved gennemgangen af de obligatoriske oversigter til regnskabet har vi gjort efterfølgende observationer:

4.5.1 Oversigten "*Redegørelse for arbejde udført for andre offentlige myndigheder i 2011*"

Oversigten skal ifølge Økonomi- og Indenrigsministeriets Budget- og regnskabssystem for kommuner, afsnit 7.2.2.1.k vise de opgaver, som kommunen har udført i henhold til lov nr. 548 af 8. juni 2006 om kommuners udførelse af opgaver for andre offentlige myndigheder og kommuners samt regioners deltagelse i selskaber.

Efter lov nr. 548 kan der ikke uden for selskabsform udføres opgaver for andre, når værdien overstiger EU's tærskelværdi (ca. 1,5 mio.kr.) Mellem dette beløb og 0,5 mio.kr. skal opgaven have været i udbud. Forholdet kan imidlertid være det, at opgaven slet ikke er omfattet af bestemmelserne i lov nr. 548 – eksempelvis som følge af hjemmel i særlovgivningen eller i kommunalfuldmagten.

Kommunens redegørelse vedrører Teknik- og Miljøudvalget samt Kultur- og Fritidsudvalget.

Da redegørelserne fortsat ikke lever op til regnskabscirkulærets bestemmelser, jf. Budget- og regnskabssystem for kommuner, har vi adresseret forholdet til de to forvaltninger samt til ØKF

Vi har anbefalet, at ØKF drager omsorg for, at den obligatoriske oversigt lever op til gældende regler.

ØKF vil i forbindelse med udarbejdelse af oversigten i regnskab 2012 indskærpe retningslinjerne til forvaltningerne, ligesom der vil blive foretaget en udvidet efterkontrol i ØKF, når forvaltningernes bidrag til det samlede regnskab modtages.

5. Redegørelse for den udførte forvaltningsrevision

Den lovpligtige forvaltningsrevision har omfattet vores vurdering af, om ledelsen har etableret retningslinjer og procedurer, der sikrer, at der tages skyldige økonomiske hensyn ved kommunens forvaltning. Herunder er det vurderet, om der er disponeret i overensstemmelse med de overordnede målsætninger, således som de er udtrykt blandt andet i de vedtagne bevillinger og i budgetforudsætningerne.

Forvaltningsrevisionen er hovedsageligt udført som en integreret del af den løbende finansielle revision.

Vi har baseret vores konklusion om skyldige økonomisk hensyntagen ved forvaltningen på vores gennemgang af kommunens økonomistyring og interne kontrolsystem, supplerende analyser og observationer fra den finansielle revision.

Vores revision har givet anledning til efterfølgende observationer vedrørende den økonomiske forvaltning.

5.1 Observationer vedrørende forvaltningernes budgetopfølgning

- a. Kommunens Kasse- og Regnskabsregulativ fastsætter i afsnit 3.3, at ØKF udarbejder overordnede retningslinjer og vejledninger for budgetopfølgningen i kommunen.

Herudover gælder ifølge regulativet, at alle, som er tildelt budgetansvar, er forpligtet til løbende at overvåge forbrugsudviklingen og vurdere, om det forventede regnskabsresultat ved årets udgang vil være i overensstemmelse med budgettet. Såfremt budgettet eller dets forudsætninger ikke kan overholdes, er den budgetansvarlige forpligtet til at rapportere til nærmeste overordnede.

ØKF har for budgetopfølgning 2011 udstedt cirkulære af 25. oktober 2010. Budgetopfølgningsskirkulæret indeholder krav til forvaltningerne om udarbejdelse af blandt andet:

- 3 kvartalsprognoser (april, juli og oktober) og halvårsregnskab pr. 30. juni til Økonomiudvalget
- Månedlig risikoopfølgning til Økonomiudvalget – rapportering af budgetrisici, det vil sige, det forventede regnskab for opgave- og aktivitetsområder afviger med mere end 10 mio.kr.
- Kvartalsopfølgning af blandt andet anlægsoversigter til Økonomiudvalget tre gange (marts, juni og december). Anlægsoversigterne er ikke omfattet af den nævnte månedlige risikoopfølgning til Økonomiudvalget

Koncernservice har i kommunens fælles forretningsgang om ledelsestilsyn blandt andet fastsat, at den løbende budgetopfølgning skal foretages mindst én gang om måneden, men i øvrigt så ofte som den budgetansvarlige finder det nødvendigt med henblik på løbende at kunne bevare et overblik over den økonomiske situation. Den budgetansvarlige har desuden ansvaret for, at den løbende budgetopfølgning kan dokumenteres.

ØKFs budgetopfølgningsskirkulære erstatter ikke den løbende månedsvise budgetopfølgning i forvaltningerne, men skal alene ses som et supplement hertil.

- b. Vi har fundet anledning til at gennemføre en tværgående vurdering af forvaltningernes budgetopfølgning i 2011. Det bemærkes, at vurderingen ikke har omfattet budgetforudsætningerne og budgetlægningsproceduren.

Vi har i alle forvaltninger indhentet oplysninger og dokumenter om følgende:

1. Forvaltningens lokale forretningsgang om budgetopfølgning, udarbejdet til opfyldelse af de nævnte rammebetingelser
2. Forvaltningens grundlag for kvartalsprognosen for juli og halvårsregnskabet pr. 30. juni til Økonomiudvalget – budgetopfølgningen fra det nederste decentrale niveau til fagudvalgets afgivelse af prognosen til Økonomiudvalget
3. Forvaltningens månedsopfølgning for august – budgetopfølgningen fra det nederste decentrale niveau til behandlingen i direktionen
4. Forvaltningens bidrag til den månedlige risikoopfølgning for august til Økonomiudvalget
5. Forvaltningens kvartalsopfølgning pr. juni af anlægsoversigten til Økonomiudvalget

Vi har ved gennemgangen af materialet og de indhentede oplysninger haft fokus på forvaltningens processer for budgetopfølgningen og dokumentationen for den løbende budgetopfølgning.

Vi har ikke i denne forbindelse efterprøvet grundlaget og indholdet af de detaljerede forklaringer til afvigelserne inden for de enkelte bevillingsområder. Den endelige vurdering sker ved årsregnskabsrevisionen, hvor vi som led i bevillingskontrollen efterprøver forklaringerne til afvigelser mellem bevillings- og regnskabstal.

- c. Ved gennemgangen af det indhentede materiale fra forvaltningerne har vi observeret en række forhold, som er omtalt i direktionsnotaterne til forvaltningerne. Observationerne drejer sig generelt om behovet for at få tydeliggjort og præciseret forvaltningernes forretningsgange og kontroller, som anvendes i forvaltningernes budgetopfølgning. Forvaltningerne har tilkendegivet at ville justere forretningsgangene, hvilket vi finder tilfredsstillende.

For så vidt angår ØKFs forretningsgang for budgetopfølgning har vi givet udtryk for, at forvaltningen har udarbejdet en tilfredsstillende forretningsgang og af en sådan karakter, at den over for kommunens øvrige forvaltninger kan anvendes som "*best practice*".

Herved vil det blive tydeliggjort, at budgetopfølgningen i kommunen blandt andet omfatter:

- alle budgetansvarlige enheder skal foretage månedsvis budgetopfølgning.
  - alle budgetansvarlige enheder skal på grundlag af veldefinerede kriterier rapportere hver måned om afvigelser til næste overordnede ansvarsniveau, så forvaltningens ledelse har det tilstrækkelige overblik over det aktuelle og forventede forbrug.
  - den månedlige risikoopfølgning til Økonomiudvalget.
  - budgetopfølgningen i relation til afgivelsen af anlægsoversigter til Økonomiudvalget, herunder risikoopfølgningen da denne for anlægsprojekter ikke indgår i den månedlige risikoopfølgning til Økonomiudvalget.
- d. Vi har anbefalet, at ØKF iværksætter de af os foreslåede initiativer til sikring af, at forvaltningernes opfølgning af budgettet og dets forudsætninger dokumenteres.

ØKF vil arbejde for at udbrede forretningsgangen til de øvrige forvaltninger i projektet Åben Koordination, som er godkendt af Økonomiudvalget. Åben Koordination er igangsat med fokus på løbende tilpasning og harmonisering af forretningsgange, vejledninger og politikker. .

ØKF vil i øvrigt opdatere vejledningen om anlægsprojekter, så det bliver tydeligt hvilke risici, der skal beskrives for anlægsprojekter og kriterierne for, hvornår der er en risiko i et anlægsprojekt. Risici kobles til forsinkelse og merforbrug.

5.2 Temaundersøgelse af affaldsgebyrer

Vi har som led i den lovpligtige revision af Teknik- og Miljøforvaltningens (TMFs) regnskab for 2011 fundet anledning til at foretage en mindre temaundersøgelse af "*Affaldsgebyrer*". Ifølge kommunens årsregnskab 2011 udgør gebyrerne for affaldshåndteringen 580,3 mio.kr., mens driftsudgifterne er på 593,2 mio.kr.

Gebyrerne opkræves med hjemmel i miljøbeskyttelseslovens § 48 og er omfattet af "*hvile i sig selv*"-princippet.

Baggrunden for undersøgelsen har blandt andet været, at Miljøstyrelsens affaldsbekendtgørelse er ændret væsentligt inden for de seneste år. Der er tale om komplicerede regler, som har medført betydelige ændringer i den administrative behandling af affaldsområdet.

I Københavns Kommune forestås administrationen af flere enheder både i TMF og i Økonomiforvaltningen (ØKF).

Budget- og regnskabsreglerne er tilsvarende af kompleks karakter, herunder særligt omkostningskalkulationerne som grundlag for gebyrerne.

Budget og regnskab for affaldshåndteringen indgår i det kommunale regnskab, men "*hvile i sig selv*"-princippet medfører, at forsyningsvirksomheder betragtes som *eksterne* i forhold til kommunens øvrige kommunale aktiviteter, der er *skattefinansierede*.

Ved årets udgang overføres udgifter og indtægter (drift og anlæg) til kommunens balance på funktion 9.35: Udlæg vedrørende jordforsyning og forsyningsvirksomheder. Udlægskontoen viser, om kommunen har opkrævet flere indtægter end udgifterne hos brugerne (gæld) eller har opkrævet færre indtægter end udgifterne (tilgodehavende).

Ifølge udlægskontoen i regnskab 2011 har kommunen en samlet gæld på 36,4 mio.kr.

Revisionen har omfattet følgende punkter:

- Takstbilaget i kommunens budget 2011
- Omkostningskalkulationerne i 2011
- Prisfastsættelsen pr. ordning i 2011
- Forretningsgangsbeskrivelsen for administrationen af affaldsgebyrerne

Takstbilaget i kommunens budget 2011

Under drøftelserne med forvaltningen har vi anbefalet følgende:

- **Ad takstoversigtens rubrik om hjemmel:**

Efter miljøbeskyttelseslovens § 48 synes det hensigtsmæssigt at henvise til den konkrete affaldsbeholdtgørelse, som indeholder de konkrete principper for kommunens fastsættelse og opkrævning af gebyrer.

- **Ad takstoversigtens rubrik om prisfastsættelsesprincip**

Det fremgår heraf, at taksten fastsættes efter "*hvile i sig selv*"-princippet, hvilket indebærer, at udgifter og indtægter skal balancere over en årrække. Vi har foreslået, at kommunen arbejder efter en styringsregel om forståelsen af en årrække, og at denne regel fremgår af takstoversigten. Det fremgår af TMFs årsregnskab 2011, at "*Kommunen har valgt, at en "årrække" betyder en løbende 4-årig periode.*"

- **Ad takstoversigtens rubrik om Kalkulationsprincip**

Det fremgår heraf, at gebyret – sammen med Administration, erhverv, – over en årrække skal dække omkostningerne på funktion 1.38.60. Vi har foreslået, at det bliver præciseret, hvilke kalkulationsregler der anvendes ved opgørelsen af omkostningerne. For eksempel kunne præciseringen formuleres således: "*Der medregnes de langsigtede gennemsnitsomkostninger i form af såvel de direkte som de indirekte omkostninger, jf. afsnit 9.3 i "Budget- og regnskabssystem for kommuner."*"

Omkostningskalkulationerne i 2011

a. Forkalkulation

Det er vores overordnede indtryk, at TMF har anvendt betydelige ressourcer på at udarbejde korrekte og fyldestgørende omkostningskalkulationer. Dette er tilfredsstillende.

Som følge af kalkulationsreglernes komplekse karakter og de mange enheder i kommunen, som har indflydelse på omkostningskalkulationerne, har vi observeret flere problemstillinger i forbindelse med vores dyberegående gennemgang af forvaltningens kalkulationsarbejde.

Hovedparten af observationerne har den betydning, at flere omkostninger skal udskilles fra det skattefinansierede område og indgå i det takstfinansierede område.

Vi har i vores direktionsnotat til TMF nærmere redegjort for vores observationer vedrørende de beregnede indirekte omkostninger og de direkte omkostninger.

b. Efterkalkulation

TMF har ikke tidligere foretaget en efterkalkulation på baggrund af de faktisk afholdte udgifter.

TMF vil fremover foretage en efterkalkulation og de fornødne posteringer i denne forbindelse.

Efterkalkulationen vil blive udarbejdet i forbindelse med udarbejdelsen af halvårsregnskabet.

Prisfastsættelsen pr. ordning i 2011

Takstoversigten for 2011 omfatter i alt ti takstordninger. Den enkelte takstordning skal overholde "*hvile i sig selv*"-princippet. Det er observeret, at der er fastsat særskilte gebyrer for dels storskrald og haveaffald under samme funktion 1.38.62.1, dels glas, papir og pap under samme funktion 1.38.63.1. På funktionen er udgifterne ikke fordelt efter affaldsfraktion, ligesom over-/underdækningen bliver samlet overført til udlægskontoen. Det er vanskeligt at efterprøve overholdelsen af "*hvile i sig selv*"-princippet for disse ordninger. Vi har anmodet om TMFs stillingtagen hertil samt til de kriterier, der anvendes ved fastlæggelsen af, hvad der forstås ved en affaldsordning og dermed en selvstændig overholdelse af "*hvile i sig selv*"-princippet.

Det er i affaldsbekendtgørelsen fastsat, at hvis en ordning omfatter både husholdninger og virksomheder, skal omkostningerne til ordningen fordeles på henholdsvis husholdninger og virksomheder i overensstemmelse med de omkostninger, som henholdsvis husholdninger og virksomheder giver anledning til.

Dagrenovationsgebyr: TMF har anvendt en fast procentandel for fordelingen af udgifterne mellem husholdninger og virksomheder. Derudover er gebyret til dagrenovation, husholdninger, differentieret i forhold til, hvor mange husstande der er på den enkelte ejendom, og ligeledes differentieret for dagrenovationslignende affald, virksomheder. Vi har udbedt os en kort begrundelse og dokumentation for fordelingen på disse områder.

Forretningsgangsbeskrivelse for administrationen af affaldsgebyrerne

TMF vil ajourføre forretningsgangsbeskrivelsen blandt andet som følge af de nye regler i affaldsbekendtgørelsen og i konsekvens af vores ovenomtalte observationer.

Vi har anbefalet, at den ajourførte forretningsgangsbeskrivelse også indeholder:

- En præcis beskrivelse af valg og anvendt dokumentation for de benyttede fordelingsnøgler ved omkostningskalkulationerne.
- Et særligt afsnit om principperne for forvaltningens beregning af overhead pr. medarbejder.
- En præcis beskrivelse af, hvorledes saldoen for hver affaldsordning på udlægskontoen indregnes i efterfølgende budget, jf. den af kommunen efter vores anmodning indførte interne styringsregel om, at en "årrække" betyder en løbende 4-årig periode.
- CMI's administration af fritagelsen for betaling af erhvervsaffaldsgebyrerne. Det er vores opfattelse, at CMI har tilrettelagt og gennemført en korrekt og betryggende administration af fritagelsesområdet.
- Kommunens krav til intern kontrol, jf. Kasse- og Regnskabsregulativets bilag om Intern Kontrol, herunder sikring af fuldstændigheden ved afstemning af regnskabet's indtægtspost for affaldsgebyrer med KØR og ASK.

Vi har anbefalet, at Teknik- og Miljøforvaltningen fremover tilrettelægger systemer og processer, der sikrer, at administrationen af affaldsgebyrerne fuldt ud lever op til gældende bestemmelser og samtidig sker på en betryggende og hensigtsmæssig måde.

Teknik- og Miljøforvaltningen er enig i vores vurderinger og har allerede implementeret flere af vores anbefalinger til forbedring af administrationen af gebyrerne.

5.3 Temaundersøgelse af byggesagsgebyrer

Vi har som led i den lovpligtige revision af Teknik- og Miljøforvaltningens (TMF) regnskab for 2011 fundet anledning til at foretage en mindre temaundersøgelse af området byggesagsgebyrer.

I kommunens takstbilag 2011 er indtægter fra byggesagsgebyrer budgetteret til 61,3 mio.kr.

Baggrunden for undersøgelsen har været, at der med virkning fra 1. april 2009 blev fastsat nye bestemmelser i Bygningsreglementet om beregning og opkrævning af gebyr for tilladelser, midlertidige tilladelser og anmeldelser.

Københavns Kommunes gebyrbestemmelser har været uændrede siden 1995, da kommunens gebyrbestemmelser den 30. marts 1995 blev vedtaget i Borgerrepræsentationen. Dengang var byggesager stort

set begrænset til ombygninger, og det blev derfor vedtaget, at gebyret skulle beregnes ud fra byggeomkostningerne, da det ikke gav mening at opkræve ombygninger ud fra kvadrat- eller kubikmetre.

I sammentrængt form går de gældende gebyrbestemmelser ud på, at kommunalbestyrelsen kan beslutte, at der ikke skal opkræves gebyrer, eller at der kun skal opkræves gebyrer for visse sagstyper. Det er således op til den enkelte kommune, om den vil finansiere byggesagsbehandlingen ved opkrævning af gebyrer eller via skatten.

Hvis kommunalbestyrelsen beslutter, at der skal opkræves gebyrer, skal der opkræves særskilte gebyrer for følgende fem bebyggelseskategorier:

1. Simple konstruktioner
2. Enfamiliehuse
3. Industri- og lagerbebyggelse, samt jordbrugerhvervets avls- og driftsbygninger af begrænset kompleksitet
4. Andre faste konstruktioner
5. Øvrigt erhvervs- og etagebyggeri

Kommunalbestyrelsen må kun opkræve et gebyr svarende til de udgifter, som kommunen har i forbindelse med byggesagsbehandlingen inden for de enkelte bebyggelseskategorier. Gebyrindtægterne må således ikke overstige udgifterne til byggesagsbehandlingen inden for den enkelte kategori.

Ved beregningen af byggesagsgebyrerne kan alene medregnes de omkostninger, der direkte, indirekte eller komplementært vedrører byggesagsområdet. Der henvises til Økonomi- og Indenrigsministeriets Vejledning om omkostningskalkulationer.

Revisionen har omfattet følgende punkter:

- Takstbilaget i kommunens budget 2011
- Omkostningskalkulationerne i årene 2009, 2010 og 2011
- Prisfastsættelsen pr. kategori i de samme 3 år
- Forretningsgangsbeskrivelsen for opkrævningen af byggesagsgebyrerne
- Det politiske beslutningsgrundlag for sammenhængen mellem indtægter og omkostninger i de fem kategorier

Takstbilaget i kommunens budget 2011

TMF vil fremadrettet sikre, at

- der i takstbilaget under hjemmel – ud over byggelovens § 28 – også henvises til bygningsreglementet, da bygningsreglementet indeholder de konkrete gebyrbestemmelser
- takstbilaget får en mere præcis opdeling og forklaring af henholdsvis prisfastsættelsesprincippet og kalkulationsprincippet.

Det er under prisfastsættelsesprincippet blandt andet nævnt: "*Formålsbestemte gebyrer, hvor indtægterne – set over en årrække – ikke må overstige udgifterne pr. bygningskategori.*"

I takstbilaget for 2012 er det præciseret, at der er tale om en 4-årig periode.

Vi vil af regnskabs- og revisionsmæssige grunde finde det mest hensigtsmæssigt, såfremt princippet om en 4-årig periode blev indføjet i selve bygningsreglementet. Samtidig kunne det i reglementets bemærkninger tilkendegives, hvornår 4-års perioden påbegyndes for eksempel i 2012, og hvordan kommunerne skal forholde sig, såfremt indtægterne ved udløbet af 4-årsperioden overstiger udgifterne: Tilbagebetaling eller alene en fremadrettet regulering.

Omkostningskalkulationerne i årene 2009, 2010 og 2011

Center for Byggeri (CBG) har efter anmodning fra os udarbejdet et kort notat om "*Byggesagsbehandlings udgifter i perioden 2009-2011*".

CBG oplyser i notatet, at beregningerne er baseret på en række antagelser og forudsætninger, der medfører en vis usikkerhed i forhold til resultaterne. Der udtrykkes samtidig særlig stor usikkerhed om, i hvilket omfang kommunens fællesudgifter og andre indirekte omkostninger skal indgå i omkostningskalkulationen.

CBG og Center for Ressourcer (CRS) har igangsat en større, kvalitativ undersøgelse af ressourceforbruget i de andre centre/forvaltninger til brug for fremtidige beregninger.

Vi har ikke fundet anledning til at foretage uddybende undersøgelser af omkostningskalkulationerne under hensyn til, at de usikre kalkulationer er under analyse i forvaltningen.

Prisfastsættelsen pr. kategori i de samme 3 år

Kommunens prisfastsættelsesstruktur er som nævnt ikke blevet ændret siden 1995.

I kategorierne 1–4 opkræves en standardsats pr. sag. I kategori 5 "*Øvrigt erhvervs- og etagebyggeri*": Erhvervsbyggeri med 1¼% af byggeomkostningerne, dog mindst 319 kr. Boligbyggeri ¾% af byggeomkostningerne, dog mindst 319 kr.

Forretningsgangsbeskrivelsen for opkrævningen af byggesagsgebyrerne

CBG har fremsendt "*Instruks for fakturering af ibrugtagningstilladelser*". Håndteringen af ibrugtagningstilladelser er ved at blive ændret i CBG, hvilket betyder, at instruksen bliver opdateret inden for de næste par måneder.

Vi er af den opfattelse, at der i forretningsgangsbeskrivelsen bør ske en tydeliggørelse af de kontrolhandlinger, som CBG rent faktisk udfører til sikring af fuldstændigheden af regnskabet's indtægter for byggesagsgebyrer ("*vugge til grav*"-princippet).

Det politiske beslutningsgrundlag for sammenhængen mellem indtægter og omkostninger i de fem kategorier

Vi er af den opfattelse, at der i kommunen bør være et politisk beslutningsgrundlag, som indeholder en stillingtagen til sammenhængen mellem indtægter og omkostninger i de fem bygningskategorier.

Beslutningsgrundlaget bør efter vores opfattelse endvidere indeholde en fyldestgørende begrundelse, såfremt kommunen ikke ønsker, at indtægterne skal dække omkostningerne fuldt ud.

Endvidere har vi peget på, at det bør overvejes at effektivisere gebyrbestemmelserne samt at søge at tilvejebringe et mere sikkert grundlag for opgørelsen af de forventede gebyrer til brug for de løbende regnskabsprognoser.

I denne forbindelse kunne det overvejes at lade gebyropkrævningen være knyttet til udstedelsen af byggetilladelsen som i næsten alle andre kommuner, hvor gebyrstrukturen i de fleste tilfælde består af et grundgebyr/fast gebyr samt med en m²-sats med et eventuelt loft.

Anbefalinger

Vi har anbefaler, at TMF indarbejder vores observationer og forslag ved den fremtidige tilrettelæggelse af kommunens ordning for byggesagsgebyrer. Herunder indgår:

- henvendelse til Energistyrelsen om at indarbejde omhandlede gebyrprincipper i bygningsreglementet
- afklaring af usikkerhederne ved omkostningskalkulationerne, så de opfylder gældende bestemmelser
- en tydeliggørelse i forretningsgangsbeskrivelsen af de kontrolhandlinger, som CBG rent faktisk udfører til sikring af fuldstændigheden af regnskabets indtægter for byggesagsgebyrer ("*vugge til grav*"- princippet).
- tilvejebringelse af et nyt politisk beslutningsgrundlag om gebyrstrukturen efter de nye gebyrbestemmelser, herunder stillingtagen til opnåelse af merprovenu i forholdet mellem indtægter og omkostninger, effektivisering af gebyrbestemmelserne og anvendelse af klimarabatter.

TMF har taget Deloitte's anbefalinger til efterretning, herunder sker afklaringer gennem henvendelse til KL.

Forvaltningen har udarbejdet indstilling til Teknik- og Miljøudvalget. Indstillingen vedrører ændring af opkrævningen af byggesagsgebyrer med virkning fra 1. januar 2013. Udvalget har den 4. juni 2012 godkendt indstillingen til videresendelse til endelig godkendelse i Borgerrepræsentationen.

6. Opfølgning på Revisionsudvalgets revisionsbetænkning for 2010

Kommunens revisionsregulativ bestemmer, at Borgerrepræsentationen nedsætter i henhold til § 17, stk. 4, i lov om kommunernes styrelse et Revisionsudvalg, som har til opgave at foretage det forberedende arbejde i forhold til Økonomiudvalgets behandling af revisors beretninger.

Økonomiudvalget forsyner Revisionsudvalget med det fornødne materiale, som primært er udvalgenes besvarelser vedrørende årsrevisionsberetningen og delberetninger.

Revisionsudvalget afgiver ifølge revisionsregulativet et udkast til betænkning over beretningen om revisionen af henholdsvis årsregnskabet eller/og delberetningerne til Økonomiudvalget.

Revisionsbetænkningen skal indeholde de bemærkninger, som behandlingen af årsregnskabet, beretningen om revisionen af henholdsvis årsregnskabet og delberetningerne og Økonomiudvalgets og udvalgenes bemærkninger måtte give anledning til.

I betænkningen fremdrages endvidere sådanne forhold, som efter Revisionsudvalgets skøn kan være af betydning for Borgerrepræsentationen ved bedømmelsen af regnskabet og de dispositioner, der er omfattet af henholdsvis regnskabsaflæggelsen og delberetningen.

Revisionsudvalget har i revisionsbetænkningen over "*Beretninger om revisionen af Københavns Kommunes regnskab for 2010*" afgivet efterfølgende seks bemærkninger og anbefalinger til forbedringsaktiviteter. Bemærkningerne og anbefalingerne er kort suppleret med ØKFs kommentarer, som de fremgår af indstillingen til Borgerrepræsentationens møde den 15. december 2011.

- **Forbedring af regnskabsvæsenet og tilhørende regnskabsmæssige arbejdsgange**

ØKF er af den opfattelse, at Københavns Kommunes styreform indebærer, at det ikke er muligt at etablere en central regnskabsfunktion, der fastsætter krav til regnskabsprocessen på de enkelte udvalgs ressortområder.

ØKF er enig i, at der fortsat skal arbejdes med kvalitetsforbedringer af kommunens regnskabsvæsen: Kommunen har de seneste år igangsat en række initiativer, der skal forbedre kvaliteten af kommunens regnskabsvæsen, senest i forbindelse med budget 2012. Det er blandt andet

- Forslag om etablering af en fælles registrerings- og opfølgningseenhed på regnskabsområdet i kommunen (forslag til budget 2013).
- Udarbejdelse af fælles forretningsgange på økonomiområdet.
- Fælles refusionsenhed.
- Fælles løn afstemningsenhed.

- **Regnskabsmæssige registreringer**

ØKF er enig i, at der fortsat skal ske kvalitetsforbedring i kommunens regnskabsregistreringer. I 2011 blev kommunens standardkontoplan revideret, og i den forbindelse vil der blive udarbejdet en konteringsvejledning.

ØKF vurderer løbende i dialog med revisionen behovet for yderligere tiltag på området.

- **Regnskabsmæssig kompetence**

ØKF er enig i behovet for fokus på kompetenceniveauet for regnskabsmedarbejdere. Der arbejdes blandt andet i regi af fælles uddannelse på økonomiområdet med at sikre de nødvendige kompetencer for kommunens regnskabsmedarbejdere.

- **Nyt økonomisystem**

Økonomiforvaltningen er enig i, at en række forhold skal være afklaret inden implementeringen af et nyt økonomisystem. Det drejer sig blandt andet om organiseringen af regnskabsvæsenet, standardiseret kontoplan samt digitaliseret indberetning og opfølgning.

- **Indkøbsområdet**

Økonomiforvaltningen bemærker, at indkøbsområdet i kommunen er organiseret således, at Økonomiforvaltningen har ansvaret for kommunens fælles obligatoriske indkøbsaftaler samt frivillige fælles indkøbsaftaler, svarende til ca. 10% af kommunens indkøbsvolumen. Fagforvaltningerne har ansvaret for at indgå indkøbsaftaler på den øvrige indkøbsvolumen.

Borgerrepræsentationen har som led i budget 2012 besluttet, at der skal udarbejdes en fælles aftaleoversigt for hele kommunen samt en fælles udbudsplan. Herudover udfører Økonomiforvaltningen i samarbejde med forvaltningerne i første halvdel af 2012 en analyse af indkøbsområdet, hvor der blandt andet sættes fokus på den del af kommunens indkøb, der ikke er aftaledækket.

På baggrund heraf forventer Økonomiforvaltningen et forbedret styrings- og beslutningsgrundlag, der skal tilvejebringe det rette indkøb til den rette pris, samt større sikkerhed for at udbudsreglerne bliver overholdt.

- **Refusioner på det sociale og beskæftigelsesrettede område**

ØKF forventer i lighed med Revisionsudvalget, at de igangsatte initiativer/handleplaner i SOF og BIF vil medføre en reduktion i de konstaterede fejl.

Vi skal oplyse, at Revisionsudvalgets formand har anmodet Økonomiudvalget om at udarbejde en redegørelse, som indeholder en opfølgning på kommunens igangsatte forbedringsaktiviteter.

Økonomiudvalget er anmodet om at afgive redegørelsen til Revisionsudvalget samtidig med oversendelsen af udvalgenes bemærkninger til beretningen.

7. Øvrige oplysninger

7.1 Ledelsens regnskabsberetning

Som led i revisionen af vanskeligt reviderbare områder har forvaltningernes direktioner afgivet regnskabsberetninger over for os for regnskabsåret.

7.2 Ikke-korrigerede fejl i årsregnskabet

I henhold til internationale standarder om revision skal vi informere om forhold, som ikke er korrigeret i årsregnskabet. Denne oplysning skal gives for at sikre, at Borgerrepræsentationen er orienteret herom.

De fejl, der findes efter afslutningen af regnskabet, kan ikke rettes i regnskabet for det afsluttede år, og det er derfor naturligt, at der vil være enkelte ikke-korrigerede forhold i det endelige årsregnskab.

I forbindelse med regnskabsaflæggelsen er der konstateret følgende forhold, der ikke er indarbejdet i årsregnskabet:

	Resultat- opgørelse <u>mio.kr.</u>	Aktiver <u>mio.kr.</u>	Gæld <u>mio.kr.</u>	Egen- kapital <u>mio.kr.</u>
Ikke-korrigerede fejl				
ØKF: Fejl i opgørelse af tilbagekøbsrettigheder (mellem 335 mio.kr. – 721 mio.kr.)		-721,0		-721
ØKF: Manglende regulering af arbejdsskadeerstatning			4,0	-4,0
SUF: Udgiftsførsel af restbudget for 2011	8,5		-8,5	8,5
TMF: Nettoværdi af ikke indregnede faktura og kreditnotaer vedr. 2011, som er indregnet i 2012	12,0	12,0		12,0
Diverse manglende periodisering af omkostninger, der er driftsført i 2011, men som vedrører 2012	<u>7,0</u>	<u> </u>	<u>-7,0</u>	<u>7,0</u>
Ikke-korrigerede fejl	<u>27,5</u>	<u>-709,0</u>	<u>-11,5</u>	<u>-697,5</u>
 Hovedtal ifølge revideret årsregnskab	 <u>3.629,6</u>	 <u>53.713,5</u>	 <u>28.126,9</u>	 <u>25.586,6</u>
 Hovedtal under forudsætning af indregning af fejl	 <u>3.657,1</u>	 <u>53.004,5</u>	 <u>28.115,4</u>	 <u>24.889,1</u>

ØKFs direktion har over for os skriftligt bekræftet, at effekten af foranstående ikke-korrigerede forhold enkeltvis og sammenlagt efter direktionens opfattelse er uvæsentlig for årsregnskabet som helhed.

Under hensyntagen til omfang og art af de konstaterede forhold kan vi tilslutte os denne vurdering.

7.3 Eftersyn af Borgerrepræsentationens beslutningsprotokoller og overholdelse af god bogføringsskik

Til brug for vores revision har vi gennemgået Borgerrepræsentationens og de stående udvalgs beslutningsprotokoller. Vi har endvidere undersøgt, om kommunen på alle væsentlige områder overholder god bogføringsskik, jf. Økonomi- og Indenrigsministeriets Budget- og regnskabssystem for kommuner.

7.4 Andre opgaver

Vi har efter aftale med kommunen:

Ydet rådgivning og regnskabsmæssig assistance vedrørende følgende:

- Notater i fællesskab med Intern Revision om vurdering pr. november 2011, februar og maj 2012 af "*Handleplan for Sikker økonomistyring og Øget kvalitet i sagsbehandlingen*" i SOF til Socialudvalget og Økonomiudvalget
- Notat til Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen (BIF) i den såkaldte Farvergadesag om vurdering af BIFs tilrettelæggelse af et aktiveringstilbud med fremmødekrav på 25 timer om ugen, som ikke var omfattet af vurderingen i Deloitte's tidligere notater af 4. april 2011 og 8. juni 2011
- Notat til TMF om forvaltningens forslag til ændring af Københavns Kommunes ordning for byggesagsgebyrer
-
- Rådgivning i forbindelse med kvalitetssikring af momsrefusionsopgørelsen for 2010
- Assisteret med diverse undervisning og rådgivning på momsområdet

Afgivet følgende revisionsberetninger og protokoller:

- Revisionsberetning for 2011 vedrørende sociale og beskæftigelsesrettede udgifter, der er omfattet af statsrefusion
- Revisionsberetning for 2011 vedrørende kommunens administration af byfornyelsesområdet

Udarbejdet specifikke revisorerklæringer og revisionspåtegninger mv., jf. bilag 1.

8. Afslutning

8.1 Erklæring

Ifølge lovgivningen skal vi erklære, at vi opfylder lovgivningens krav til uafhængighed, og at vi under revisionen har modtaget alle de oplysninger, vi har anmodet om.

København, den 9. august 2012

Deloitte

Statsautoriseret Revisionspartnerselskab

Lyng Skovgaard
statsautoriseret revisor

Bilag 1 Oversigt over de i årets løb afgivne revisorerklæringer og revisionspåtegninger mv.

I bilag til beretning om sociale og beskæftigelsesrettede udgifter, der er omfattet af statsrefusion, er angivet de tilskudsregnskaber, som er omfattet af den sociale revision. Herudover har vi afgivet revisorerklæringer om følgende tilskudsregnskaber m.v.:

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen, BIF

- Forretningsgange og registreringssystemer vedrørende Arbejdsmarkedsstyrelsen tilsagn om tilskud, j.nr. 2011-0002644, reviewerklæring, anvendelse inden 31. marts 2012
- Tilskudsopgørelse for "Puljen til opkvalificerende læse-, skrive og regnekurser for ledige under 30. år", 2010
- Tilskudsopgørelse for "Puljen til opkvalificerende læse-, skrive og regnekurser for over 30-årige", 2010
- Den virtuelle fritidsjobindsats, perioden 15. marts 2009 - 15. marts 2011
- Lærepladskampagne – flere unge sikres en læreplads i 2011/ 2012, 2011
- Udvikling, digitalisering og øget samarbejde via Jobnet.dk, 2011
- Fokus på Elevpladser, 2011
- Koordination, synliggørelse og metodeudvikling af mentorordninger i Jobcenter København Skelbækgade (ungeområdet), 2011
- Lægefaglig konsulentbistand til unge, perioden 1. januar 2011 - 30. september 2011
- Forretningsgange og registreringssystemer vedrørende Arbejdsmarkedsstyrelsens tilsagn om tilskud, j.nr. 2011-0001523, reviewerklæring anvendelse inden 31. oktober 2012
- Jobfokus i jobsamtalen, perioden 14. juni - 31. december 2011
- Tilsagn om tilskud til ansættelse af to virksomhedskonsulenter, 2011
- Konference om beskæftigelsesindsatsen for borgere med varige funktionsnedsættelser, perioden 26. april til 31. december 2011
- Udvikling af koncept for løbende resultatopfølgning og evaluering af samarbejde mellem Jobcenter København og en række a-kasser, 2011
- Sagsbehandlere på hjul, perioden 1. januar 2009 – 31. december 2011
- Uddannelse til 15-17 årige udsatte unge i Københavns Kommune, perioden 1. august 2010 – 31. juli 2011
- Det store TTA-forsøg, perioden 1. april 2010 – 31. marts 2012
-

Børne- og Ungdomsforvaltningen, BUF

- Opgørelsen af Statens tilskud til lærerpensioner for tiden 1. januar – 31. december 2010, 2010
- Regnskab for tilskud til drift af musikskoler, "Musikalsk Grundkursus 2010", 2010
- Regnskab for tilskud til drift af musikskoler, "Københavns Kommunes Musikskole", 2010
- Tidlig vejledningsindsats på Haldagsskoler, perioden 1. august 2009 – 1. oktober 2010
- Skole-hjem vejledere, perioden 1. august 2009 – 1. juli 2011
- Regnskabsskema for tilskud til drift af musikskoler, 2011

Kultur- og Fritidsforvaltningen, KFF

- Demoteket – biblioteket som kulturelt væksthuse for unge, perioden 1. marts 2009 - 31. april 2011
- Tilgængelighedsforanstaltning Tove Ditlevsens Skole, perioden 1. oktober 2008 – 1. oktober 2010
- ErhvervsPhD-projekt for Sissel Olander, perioden 16. august 2010 - 30. september 2011
- Nørrebro Bibliotek – fra bibliotek til Community Center, perioden 1. juli 2008 - 1. juli 2011
- Digitalisering af litteratur om Københavns historie, 2007
- Virtual spotlight – Tematisk indholdsformidling på tværs af medier, perioden 1. marts 2010 - 1. marts 2011
- Tilgængelighed i eksisterende og nye Tagensboskole, perioden 1. oktober 2008 - 1. oktober 2010
- Aktiv parkeringsplads i København, perioden 31. marts - 23. december 2011
- Tilgængelighed for bydelens handicappede, perioden 1. januar 2011 - 16. december 2011
- Copenhagen Songwriters Festival, perioden 1. juni 2011 - 31. oktober 2011
- Vores K-I-B, perioden 1. august 2010 – 31. marts 2012
- Ombygning og istandsættelse af Blågård Skole. Etablering af niveaufri adgang, handicapelevatorer og handicaptolletter i tre bygninger, perioden 1. oktober 2009 - 1. oktober 2011
- Foreningsguiderne KBH, perioden 1. august 2010 - 1. august 2011
- Opgørelse over udgifter i 2011 ved køb af refusionsgodkendte forestillinger af børneteater og opsøgende teater(Skoler+Inst.), 2011
- Opgørelse over udgifter i 2011 ved køb af refusionsgodkendte forestillinger af børneteater og opsøgende teater(Teatre), 2011
- Biblioteket gør børn klogere – Og du er hovedpersonen, perioden 1. marts 2010 – 30. september 2011
- Tilskud til handicappedes deltagelse i folkeoplysende virksomhed (§44, stk. 2), 2011
- Nørrebro Bibliotek, perioden 1. januar 2009 – 31. december 2011

Socialforvaltningen, SOF

- AF-Klaring, perioden 1. maj 2009 - 30. november 2011
- 32 nødovertagingspladser, reviewerklæring anvendelse inden 31. marts 2012
- Mobilityinstruktører, 2011
- Fra belastning til berigelse i arbejdet med mennesker, perioden 1. januar 2009 – 1. juli 2011
- The Nordic Music Camp for Visually Impaired, perioden 23. januar – 26. januar 2012
- KFUM's skæve boliger på Amager, 2008
- KFUM's skæve boliger på Amager, 2009
- KFUM's skæve boliger på Amager, 2010
- Digitalisering af dagstruktur for mennesker med autisme, perioden 1. januar 2010 – 31. juli 2011
- Kirkens Korshærs Herberg - Natcafé, perioden 1. september 2007 - 31. august 2008
- Kirkens Korshærs Herberg - Natcafé, perioden 1. september 2008 - 31. august 2009
- Kirkens Korshærs Herberg - Natcafé, perioden 1. september 2009 - 31. august 2010

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen, SUF

- Stand Up – ny organisering af opgaven "Op fra gulv efter fald" i hjemmeplejen, perioden 15. august 2009 - 31. oktober 2010
- Borgere med komplekse problemstillinger, perioden 10. september 2008 - 31. december 2009
- Projekt Senior Interaktion, perioden 1. oktober 2009 - 30. september 2010
- Vær Velkommen, perioden 1. november 2009 - 31. marts 2011
- Senior Interaktion, perioden 1. oktober 2009 – 30. september 2010
- Senior Interaktion, perioden 1. oktober 2010 - 30. september 2011
- Ud af huset – ud i det fri. (UBÆP), perioden 1. januar 2007 – 31. december 2008
- Sammen skaber vi fremtiden, perioden 1. oktober 2009 - 30. september 2010
- Genkendelsens glæde er imødekommet, perioden 1. oktober 2010 - 30. september 2011
- At leve livet – hele livet er imødekommet, perioden 1. oktober 2010 - 30. september 2011
- Kompetenceudvikling, 2007
- Festival på Kildevæld, perioden 1. juli 2007 – 31. december 2008
- En Værdig Livsafslutning, perioden 1. januar 2008 - 31. december 2009
- Vedligeholdende træning, 2007
- Det Gode Udeliv, 2007
- Det Gode Måltid, perioden 1. juli 2007 – 31. december 2008
- Træn kroppen og klar jobbet, perioden 1. marts 2011 – 1. februar 2012

Teknik- og Miljøforvaltningen, TMF

- Prags Boulevard, 2004 - 2008
- Prags Boulevard, 2004 - 2006
- Forsøg med elbiler i Københavns Kommune, delregnskab for 2009
- anlægsregnskab for "Bryggebroen", perioden 1. januar 2004 – 31. december 2011
- Københavns Kommunes administration af samt indberetning til Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikters Informations- og forvaltningssystem BOSSINF-STB om støtte til almene boliger samt støttede private andelsboliger mv., 2011

Økonomiforvaltningen, ØKF

- Københavns kommunes indberetning og erklæring i henhold til kapitel 3 i bekendtgørelse nr. 1297 af 15. september 2008, 2010
- Erklæring om faktiske resultater af udførte arbejdshandlinger vedrørende statens andel af frikøb og udskydelse af tilbagekøbsrettigheder, 2009
- Erklæring om faktiske resultater af udførte arbejdshandlinger vedrørende statens andel af frikøb og udskydelse af tilbagekøbsrettigheder, 2010
- Erklæring om faktiske resultater af udførte arbejdshandlinger vedrørende refusion af tilbagebetalt grundskyld vedrørende § 1, stk. 4 og 5 i lov om kommunal ejendomsskat, 2011
- Erklæring om Københavns Kommunes indberetning/erklæring i henhold til bekendtgørelse nr. 1212 af 14/10/2010, 2011
- Erklæring om Københavns Kommunes indberetning/erklæring i henhold til bekendtgørelse nr. 1212 af 14/10/2010, 2011

- Etnisk Erhvervsfremme i Københavns Kommune, perioden 1. juli 2010 – 31. december 2011
- Indberetning af kommunale bruttodriftsindtægter og bruttodriftsomkostninger mv. vedrørende betalingsparkering, 2011

Tilknyttede enheder

I forbindelse med revisionen af kommunen er vi i henhold til separate aftaler med de enkelte enheder valgt som revisor for følgende:

- Metroselskabet I/S
- By og Havn I/S
- SSP-samarbejdet i Københavns Kommune
- Thorvaldsens Museum
- Københavns Bymuseum